BAAC

ONDERZOEKS- EN ADVIESBUREAU

'S-HERTOGENBOSCH - DEVENTER

GEMEENTE GEERTRUIDENBERG

18 DEELGEBIEDEN TE GEERTRUIDENBERG

Archeologisch bureauonderzoek

BAAC rapport V-08.0490 maart 2009

ARCHEOLOGIE BOUWHISTORIE CULTUURHISTORIE

GEMEENTE GEERTRUIDENBERG

18 DEELGEBIEDEN TE GEERTRUIDENBERG

Archeologisch bureauonderzoek

BAAC rapport V-08.0490 maart 2009

Status
definitief

Auteur(s)
drs. A. Buesink

ARCHEOLOGIE BOUWHISTORIE CULTUURHISTORIE

Colofon

ISSN 1873-9350

Auteur(s) drs. A. Buesink

Redactie drs. M. Bink

Cartografie drs. A. Buesink

Copyright Gemeente Geertruidenberg te Raamsdonksveer / BAAC bv te Deventer

Eindcontrole	drs. M. Bink	11-03-09	
Autorisatie (senior archeoloog)	drs. M. Bink	11-03-09	

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Gemeente Geertruidenberg te Raamsdonksveer en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS ‘s-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Administratieve gegevens

Onderzoekgegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek
Datum opdracht	18 december 2008
Datum rapportage	januari 2008
Uitvoerder	BAAC bv, vestiging Deventer Postbus 2015 7420 AA Deventer 0570-670055
Projectleider	drs. A. Buesink a.buesink@baac.nl
BAAC-rapport	V-08.0490
Opdrachtgever	Gemeente Geertruidenberg B.E. de Grijs Postbus 10001 4940 GA Raamsdonksveer
Bevoegde overheid	Gemeente Geertruidenberg dhr. R. Celie Postbus 10001 4940 GA Raamsdonksveer r.celie@geertruidenberg.nl
Beheer documentatie	BAAC bv en bibliotheek RACM

Locatiegegevens

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Geertruidenberg
Plaats	Geertruidenberg en Raamsdonksveer
Toponiem	18 deelgebieden te Geertruidenberg
Kaartblad	44B, D en G

Deelgebied	**I Julianalaan/Beatrixlaan Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	1670 m^2	
RD-coördinaten	119882/412059 119918/412021 119888/411991 119858/412021	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32938
	Onderzoeksnummer	24702

Deelgebied	**II Omschoorweg Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	2,8 ha	
RD-coördinaten	120264/412050 120351/411955 120293/411648 120095/411847	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32939
	Onderzoeksnummer	24704

Deelgebied	**III Brahmsstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	4623 m^2	
RD-coördinaten	119969/411572 120019/411515 119953/411453 119911/411523	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32941
	Onderzoeksnummer	24706

Deelgebied	**IV Hoofdstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	546 m^2	
RD-coördinaten	119504/411999	
	119561/411977	
	119510/411963	
	119494/411988	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32942
	Onderzoeksnummer	24710

Deelgebied	**V Vrijheidstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	119 m^2	
RD-coördinaten	119460/411895	
	119474/411877	
	119471/411873	
	119453/411889	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32943
	Onderzoeksnummer	24711

Deelgebied	**VI Prins Hendrikstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	2152 m^2	
RD-coördinaten	119645/412134	
	119718/412064	
	119705/412051	
	119631/412121	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32944
	Onderzoeksnummer	24712

Deelgebied	**VII Centrumplan Keizersdijk Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	4858 m^2	
RD-coördinaten	119499/412272	
	119598/412161	
	119536/412136	
	119476/412255	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32945
	Onderzoeksnummer	24713

Deelgebied	**VIII Centrumplan Het Anker Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	4761 m^2	
RD-coördinaten	119457/412114	
	119520/412048	
	119473/412003	
	119408/412065	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32946
	Onderzoeksnummer	24714

Deelgebied	**IX Centrumplan Gangboord / Hoofdstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	4460 m^2	
RD-coördinaten	119505/412172	
	119540/412046	
	119532/412040	
	119440/412116	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32948
	Onderzoeksnummer	24715

Deelgebied	**X Centrumplan Haven Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	176 m^2	
RD-coördinaten	119379/412076	
	119403/412058	
	119400/412048	
	119373/412068	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32950
	Onderzoeksnummer	24716

Deelgebied	**XI Centrumplan Haven Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	350 m^2	
RD-coördinaten	119422/412051	
	119422/412033	
	119411/412021	
	119401/412029	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32951
	Onderzoeksnummer	24717

Deelgebied	**XII Rembrandtlaan Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	785 m^2	
RD-coördinaten	119289/412028	
	119304/412018	
	119277/411983	
	119262/411997	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32952
	Onderzoeksnummer	24719

Deelgebied	**XIII Koestraat Geertruidenberg**	
Oppervlakte	1749 m^2	
RD-coördinaten	118375/412496	
	118444/412446	
	118427/412429	
	118365/412487	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32954
	Onderzoeksnummer	24718

Deelgebied	**XIV Stationsweg Geertruidenberg**	
Oppervlakte	410 m^2	
RD-coördinaten	118637/412441	
	118666/412436	
	118663/412423	
	118631/412415	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	29810
	Onderzoeksnummer	24720

Deelgebied	**XV Rivierkade Geertruidenberg**	
Oppervlakte	7,2 ha	
RD-coördinaten	118870/413180	
	119006/412883	
	118805/412793	
	118660/413082	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32956
	Onderzoeksnummer	24721

Deelgebied	**XVI De Riethorst Geertruidenberg**	
Oppervlakte	4726 m^2	
RD-coördinaten	118366/412598	
	118380/412514	
	118337/412474	
	118292/412495	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32958
	Onderzoeksnummer	24722

Deelgebied	**XVII Grote Kerkstraat / Rubensstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	4150 m^2	
RD-coördinaten	119205/411879	
	119264/411807	
	119225/411778	
	119174/411812	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32960
	Onderzoeksnummer	24723

Deelgebied	**XVIII Grote Kerkstraat Raamsdonksveer**	
Oppervlakte	815 m^2	
RD-coördinaten	119277/411810	
	119302/411760	
	119296/411753	
	119246/411787	
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer	32961
	Onderzoeksnummer	24724

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens **3**

Inhoudsopgave **7**

1 Inleiding **9**
1.1 Onderzoekskader 9
1.2 Ligging van het gebied 10

2 Bureauonderzoek **11**
2.1 Werkwijze 11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling 11
2.2.1 Pleistoceen 11
2.2.2 Holoceen 12
2.3 Bewoningsgeschiedenis 13
2.3.1 Archeologie 13
2.3.2 Historie 13
2.4 Archeologische verwachting 17

3 Bureauonderzoek (locatiespecifiek) **19**
3.1 Deelgebied I: Julianalaan / Beatrixlaan Raamsdonksveer 19
3.2 Deelgebied II: Omschoorweg Raamsdonksveer 20
3.3 Deelgebied III: Brahmsstraat Raamsdonksveer 22
3.4 Deelgebied IV: Hoofdstraat Raamsdonksveer 23
3.5 Deelgebeid V: Vrijheidstraat Raamsdonksveer 24
3.6 Deelgebied VI: Prins Hendrikstraat Raamsdonksveer 25
3.7 Deelgebied VII: Centrumplan Keizersdijk Raamsdonksveer 26
3.8 Deelgebied VIII: Centrumplan Het Anker Raamsdonksveer 27
3.9 Deelgebied IX: Centrumplan Gangboord / Hoofdstraat Raamsdonksveer 28
3.10 Deelgebied X en XI: Centrumplan Haven Raamsdonksveer 29
3.11 Deelgebied XII: Rembrandtlaan Raamsdonksveer 30
3.12 Deelgebied XIII: Koestraat Geertruidenberg 32
3.13 Deelgebied XIV: Stationsweg Geertruidenberg 33
3.14 Deelgebied XV: Rivierkade Geertruidenberg 34
3.15 Deelgebied XVI: De Riethorst Geertruidenberg 36
3.16 Deelgebied XVII: Grote Kerkstraat / Rubensstraat Raamsdonksveer 38
3.17 Deelgebied XVIII: Grote Kerkstraat Raamsdonksveer 39

4 Conclusie en aanbevelingen **41**
4.1 Inleiding 41
4.2 Conclusies en aanbevelingen 41

Geraadpleegde bronnen **45**

Bijlagen

Bijlage 1	Overzichtskaart met ligging deelgebieden
Bijlage 2	Overzicht van geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 3	Standaardmethoden karterend booronderzoek
Bijlage 4	Verwachtings- en aanbevelingskaarten voor deelgebied I t/m XVIII

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van Gemeente Geertruidenberg heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor 18 deelgebieden in Raamsdonksveer en Geertruidenberg (gemeente Geertruidenberg).
De gemeente Geertruidenberg is een pilotgemeente voor “bouwen binnen strakke contouren”. Voor deze pilot is de gemeente bezig met het maken van een vijftal bestemmingsplannen. Voor het opstellen van de bestemmingsplannen is voor de genoemde 18 deelgebieden een archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een omschreven gebied aan de hand van bestaande bronnen. Met behulp van de verworven informatie wordt een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Tijdens het onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak (Emaus 2008) te worden beantwoord:

- Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?(indien mogelijk gespecificeerd naar aard, vindplaats(en) /periode(n))?
- Is vervolgonderzoek nodig om de door het bureauonderzoek in beeld gebrachte specifieke archeologische verwachting te toetsen en zo ja, in welke vorm?

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1 (SIKB 2006a), het concept gemeentelijke beleid (Boshoven *et al*. in prep.) en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak (Emaus 2008).

1.2 Ligging van het gebied

De 18 deelgebieden liggen in Raamsdonksveer en Geertruidenberg (gemeente Geertruidenberg). Als bijlage 1 is een kaart opgenomen waarop de ligging van de deelgebieden is weergegeven, de verschillende deelgebieden zijn weergegeven met nummers. In tabel 1.1 zijn de namen en de nummers van de deelgebieden opgenomen. De oppervlaktes van de deelgebieden staan bij de administratieve gegevens op pagina 3 tot en met 6. Deelgebied XVI is onderdeel van een groter plangebied dat in zijn geheel 'De Riethorst' heet. In dit rapport zijn de oppervlakte en ligging van het tijdens dit onderzoek onderzochte deel aangegeven.

Tabel 1.1 *Deelgebiedsnummers en namen*

Nummer	Naam
I	Julianalaan/Beatrixlaan te Raamsdonksveer
II	Omschoorweg te Raamsdonksveer
III	Brahmsstraat te Raamsdonksveer
IV	Hoofdstraat te Raamsdonksveer
V	Vrijheidstraat te Raamsdonksveer
VI	Prins Hendrikstraat te Raamsdonksveer
VII	Centrumplan Keizersdijk te Raamsdonksveer
VIII	Centrumplan Het Anker te Raamsdonksveer
IX	Centrumplan Gangboord/Hoofdstraat te Raamsdonksveer
X	Centrumplan Haven te Raamsdonksveer
XI	Centrumplan Haven te Raamsdonksveer
XII	Rembrandtlaan te Raamsdonksveer
XIII	Koestraat te Geertruidenberg
XIV	Stationsweg te Geertruidenberg
XV	Rivierkade te Geertruidenberg
XVI	De Riethorst te Geertruidenberg
XVII	Grote Kerkstraat/Rubensstraat te Raamsdonksveer
XVIII	Grote Kerkstraat te Raamsdonksveer

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA), het Centraal Monumenten Archief (CMA) evenals de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM 2009). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS-II) gebruikt. De concept gemeentelijke archeologische verwachtingskaart (Boshoven *et al.* in prep.) is geraadpleegd. Met name voor de recentere archeologische periodes zijn diverse historische bronnen geraadpleegd. Literatuur over de geologie, geomorfologie en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied is eveneens bestudeerd om op basis van locatiekeuze-theorieën een uitspraak te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische resten.

In dit hoofdstuk wordt de landschappelijke ontwikkeling, de bewoningsgeschiedenis van het gebied en de globale archeologische verwachting beschreven. In hoofdstuk 3 is een per deellocatie gespecificeerd bureauonderzoek opgenomen. In hoofdstuk 3 is tevens per locatie een aanbeveling omtrent de archeologie opgenomen. Voor alle deelgebieden is als bijlage 4 een kaart opgenomen met daarop de archeologische verwachting en de aanbeveling omtrent vervolgonderzoek. In hoofdstuk 4 worden de conclusies en aanbevelingen per deellocatie samengevat. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 Landschappelijke ontwikkeling

De gemeente Geertruidenberg ligt op een overgangsgebied tussen het dekzandlandschap in het zuiden van de gemeente en het rivieren/getijdengebied in het noorden. De afzettingen die zich momenteel aan de oppervlakte bevinden, zijn gevormd en afgezet in het Pleistoceen en het Holoceen (bijlage 2).

2.2.1 Pleistoceen

Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien, was er gedurende de koudste periodes weinig tot geen vegetatie. De wind had door de koude en droge omstandigheden vrij spel, waardoor zand gemakkelijk door de wind verplaatst kon worden. Dit zand werd vervolgens als verschillende duinvormen afgezet en wordt dekzand genoemd (Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel, De Mulder *et al*. 2003). Binnen de gemeente Geertruidenberg komt het dekzand op een aantal plaatsen aan of nabij de oppervlakte voor. Dit is ten westen van Geertruidenberg en ter plaatse van Raamsdonksveer en Raamsdonk.
De Maas had gedurende het Pleistoceen een vlechtend patroon. Een vlechtende rivier heeft een brede bedding waarin meerdere instabiele geulen aanwezig zijn die zich splitsen en weer samenkomen. In de ondergrond ter plaatse van Geertruidenberg is een Late Dryas rivierterras aanwezig dat met name vanaf het begin van het Mesolithicum (ca. 10.000 jaar geleden) bewoonbaar werd. De afzettingen van de

vlechtende rivieren worden gerekend tot de Formatie van Kreftenheye (De Mulder *et al*. 2003). De huidige Donge stroomt grotendeels door een ingesneden dal in het voormalige Late Dryas terras. De ouderdom van het riviertje de Donge is niet exact bekend. Mogelijk heeft sinds het Pleistoceen afwatering van het dekzandgebied plaatsgevonden via (een voorloper van) de Donge.
Het centrum van Geertruidenberg bevindt zich ter plaatse van een pleistocene zandopduiking (Leenders 1996). Of het hierbij om het Late Dryas rivierterras of om een dekzandopduiking gaat is niet helemaal duidelijk.

2.2.2 Holoceen

In het Holoceen verbeterde het klimaat. Door de toenemende vegetatie en bodemvorming werden de dekzanden vastgelegd en hield de verstuiving op (Berendsen 1998).
In het Holoceen hebben de rivieren een meanderend patroon. Een meanderende rivier stroomt in een enkele geul. Door overstromingen bij hoog water wordt langs de bedding een zandige oeverwal gevormd. Verder van de rivier af wordt fijner sediment afgezet, waardoor een kleiig komgebied ontstaat. De holocene rivierafzettingen worden gerekend tot de Formatie van Echteld (De Mulder *et al*. 2003). Door de opwarming smolt het noordelijk gelegen landijs af en steeg de zeespiegel. Door de stijgende zeespiegel steeg ook de grondwaterspiegel. Tussen de rivieren ontstaan veengebieden die voornamelijk bestaan uit bos- en broekveen. Dit veen wordt gerekend tot het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop (De Mulder et al. 2003). Ook grote delen van het dekzandgebied in de gemeente Geertruidenberg zijn bedekt geraakt met een veenpakket dat in noordelijke richting steeds dikker wordt (Harbers 1990).
Vanaf ongeveer 1000 jaar v. Chr. (Late Bronstijd) neemt de activiteit van rivieren toe, waarschijnlijk onder invloed van een grotere wateraanvoer.
Vanaf de 11de eeuw vinden de eerste bedijkingen plaats om overstromingen te voorkomen (Hendriks 1990). De dijken breken echter regelmatig, waarbij grote delen onder water komen te staan. Eén van de meest ingrijpende stormvloeden is de Sint-Elizabethsvloed in november 1421. Tijdens een storm in combinatie met springtij breken op vele plaatsen de dijken en wordt veel land weggeslagen, waarbij de Biesbosch ontstaat. De Donge kreeg hierdoor een nieuwe uitwatering (De Bont 1993). Door gebrekkige herstelwerkzaamheden aan de dijken breken deze nogmaals in december 1421 en in 1422.
De huidige gemeente Geertruidenberg ligt dan in een zoetwater getijde-gebied. De Donge krijgt een kreekachtig patroon. In deze periode worden in de gemeente Geertruidenberg veel getijdenafzettingen afgezet, die overwegend bestaan uit fijn zandige kleien. Deze afzettingen worden ook afgezet op oudere afzettingen, waaronder de lagere delen van de dekzandruggen. Dit gebeurde onder andere aan de noordkant van Raamsdonksveer.

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Archeologie

Uit het Paleolithicum of Mesolithicum zijn in de gemeente Geertruidenberg geen vondstwaarnemingen bekend. Uit het Neolithicum is één waarneming bekend. De Landschapseenheden die in deze periode aan het oppervlak lagen zijn grotendeels afgedekt met jongere afzettingen. De mogelijkheid dat binnen de gemeentelijke grenzen intacte vindplaatsen aanwezig zijn is echter aanwezig, aangezien op verschillende locaties binnen het dekzand een ouder bodemniveau is herkend (Harbers 1990).
Gedurende de Bronstijd, IJzertijd en Romeinse tijd treedt er een sterke vernatting op van het gebied door de ontwikkeling van veenmoeras ten gevolge van de stijgende zeespiegel (Harbers 1990), waardoor het laaggelegen dekzandgebied in het noorden van de gemeente onder veen bedekt raakte. Het geleidelijk vochtiger wordende karakter van de omgeving van Geertruidenberg maakte het gebied steeds minder aantrekkelijk voor permanente vestiging van bewoning. Het ontbreken van sporen uit de Bronstijd en IJzertijd hangt hier mogelijk mee samen. Uit de Romeinse tijd zijn binnen de gemeente drie waarnemingen van Romeinse munten bekend (waarnemingen 33198, 40725 en 46824), maar geen resten van nederzettingen. De dekzandruggen in het zuiden van de gemeente en oeverwallen golden nog wel als interessante vestigingsplaatsen. Binnen het gemeentelijk grondgebied zijn hierop echter nog geen vindplaatsen bekend. Aan het eind van de Romeinse tijd neemt het aantal overstromingen in het rivierengebied toe, waardoor bewoning vlakbij een rivier niet zonder risico's was. Pas in de loop van de 7de eeuw nam de bevolkingsdichtheid weer toe. Uit de periode 450-700 AD zijn binnen de gemeente enkele waarnemingen bekend (waarneming 46609 en 46830).
Het grootste deel van de waarnemingen in Geertruidenberg dateert uit de Late Middeleeuwen en/of de Nieuwe tijd. In totaal zijn in de stad Geertruidenberg zeventien waarnemingen bekend waarvan de begin periode in de Late Middeleeuwen ligt en acht waarnemingen uit de Nieuwe tijd. Het gros hiervan is gelegen in de bebouwde kom van Geertruidenberg. De waarnemingen vallen uiteen in de complextypen vestingwerken, kerk, klooster, kapel, stad, woning, kasteel, versterkt huis, steiger en wal/dijk/steiger. Een belangrijk aandeel wordt ingenomen door resten van of gerelateerd aan de stadsmuur en/of vestingwerken. In Raamsdonksveer zijn resten aangetroffen van het in 1336 gestichte Kartuizerklooster (waarneming 55679) en resten van de Romaanse kerk uit ca. 1300 (waarnemingen 40725 en 50398).

2.3.2 Historie

Geertruidenberg
Geertruidenberg is waarschijnlijk aan het einde van de elfde of het begin van de twaalfde eeuw ontstaan. De nederzetting kwam tot ontwikkeling op een zandrug gelegen aan de kruising van een waterweg en een aantal landwegen. In 1213 kreeg Geertruidenberg stadsrechten. Waarschijnlijk was de nederzetting in eerste instantie voorzien van een aarden wal, waarop mogelijk een palissade was aangebracht, met daarvoor een gracht. Zijlmans schrijft dat omstreeks 1319 het stadsbestuur opdracht

gaf een oudere wal te vervangen door een bakstenen ommuring (Zijlmans 2004). Van der Wel meent dat rond 1489 de werkzaamheden aan de muur nagenoeg afgerond waren (Van der Wel 1996). In de ommuring waren 5 poorten opgenomen. Deze poorten staan afgebeeld op de kaart die Jacob van Deventer van Geertruidenberg vervaardigde rond 1560 (figuur 2.1). Rondom de stad was een gracht gegraven. In 1321 werd in de directe omgeving van de stad een kasteel gebouwd.
Als gevolg van krijgshandelingen in 1420 (Hoekse en Kabeljauwse twisten) werd zowel een deel van de stad als een deel van het er naast gelegen kasteel verwoest. De daaropvolgende twee jaar veranderden verschillende overstromingen, waaronder de Sint Elizabethsvloed van 1421, het aangezicht van het gebied ten noorden van Geertruidenberg. Waar eerst nog ingedijkt land had gelegen was nu een soort van binnenzee ontstaan: de Biesbosch.
Door de inbraak vanuit zee was ook loop van het Oude Maasje veranderd en liep deze direct ten noorden van Geertruidenberg (figuur 2.1). Tegelijkertijd had het water de belangrijkste obstakels voor de scheepvaart weggespoeld met als gevolg dat scheepvaart en visserij belangrijke economische pijlers van de stad gingen vormen.

Figuur 2.1 De plattegrond van Geertruidenberg omstreeks 1560 van de hand van Jacob van Deventer. De stad is voorzien van een ommuring. In deze stadsmuur zijn een twintigtal muurtorens en vijf poorten opgenomen. Aan de oostzijde van de stad ligt een klein eiland in de rivier de Donge. Behalve het Raamsdonkse veer lagen op dit eiland drie scheepswerven. Het water tussen de stad en dit eiland vormde vóór de Sint Elisabethsvloed de loop van de rivier de Donge: de oude Donge. Na de vloed stroomde het merendeel van het Dongewater ten oosten van het eiland: de nieuwe Donge. In de stad valt het grote marktplein op dat ter zijde van de doorgaande weg ligt. Ook de locatie van het Karthuizerklooster is aangegeven op de kaart.

Vanwege de opkomst van geschut werd eind zestiende eeuw de verdediging van de stad gewijzigd. Zo werden de stenen verdedigingsmuren voorzien van aarden wallen die beter bestand waren tegen de inslag van kanonskogels. Aan de noordzijde van de stad werd tevens een extra gracht gegraven (figuur 2.2)

Met de vorming van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in 1815 ging Geertruidenberg over van Holland over naar Noord-Brabant. In de jaren ‘70 en ‘80 van de negentiende eeuw werd Geertruidenberg van een spoorlijn voorzien. Omdat van hogerhand besloten was de spoorweg binnen de stad aan te leggen, vermoedelijk vanwege militaire redenen, werden de oude vestingwerken aan de zuidzijde van de stad afgebroken, waarna nieuwe werken ten zuiden van de spoorweg werden aangelegd (Veen 1991, zie figuur 2.2).

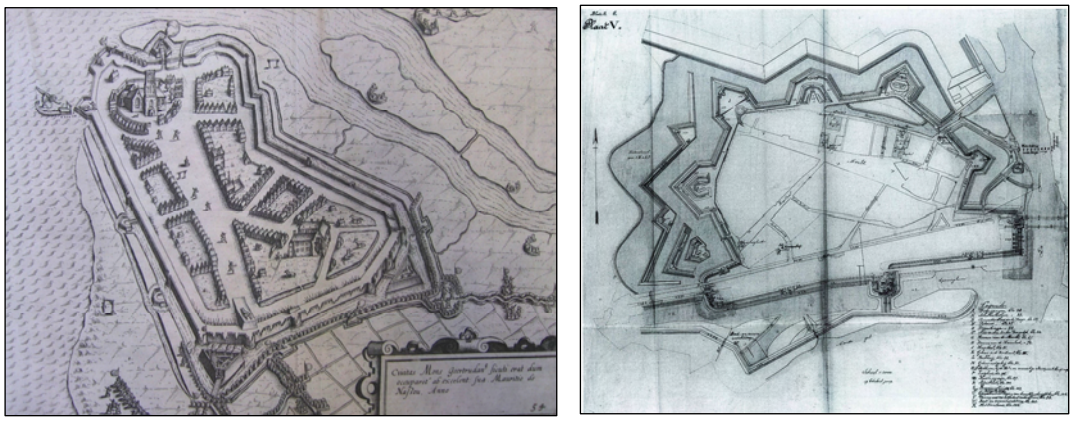

Figuur 2.2 *Geertruidenberg omstreeks 1593 (links) en 1885 (rechts). De linkerafbeelding laat een vogelvluchtperspectief van de vesting Geertruidenberg van de hand van P. van den Keere zien (streekarchief Tilburg). Op deze afbeelding ligt het oosten boven. De rechterafbeelding is te zien dat de spoorlijn bij Geertruidenberg dwars over de zuidelijke verdedigingswerken liep. Aangezien Geertruidenberg in die tijd nog als vestingstad te boek stond, moest het zuidelijk front van de vesting opnieuw ingericht worden. Deze afbeelding is noord georiënteerd.*

Nadat de vestingstatus van de stad in 1919 was afgeschaft, werd het mogelijk om buiten de stad te bouwen. Het zou tot na de Tweede Wereldoorlog duren voordat er woonwijken buiten de oude stad werden aangelegd. In de jaren vijftig werd plan West gerealiseerd. In de jaren zeventig werd begonnen met de aanleg van Noord, gevolgd door nieuwbouw aan de Donge: de Bergse Poort (Hummelman 1999).

Raamsdonksveer

De oorsprong van de nederzetting Raamsdonksveer lag in de stichting van het Karthuizerklooster in 1336 (de ligging is aangegeven op de kaart in figuur 2.1). Vanwege het werk dat voor de kloosterlingen verricht kon worden vestigden zich mensen in de buurt van het klooster. In de zestiende eeuw werd een ringdijk in dit gebied aangelegd die ook nu nog voor een deel de structuur van Raamsdonksveer bepaalt. De dijk liep van het klooster via Sandoel, Grote Kerkstraat, Heereplein, Hoofdstraat en Prins Hendrikstraat naar de Stadsweg (de huidige Julianalaan) dwars over de oude kavels (Daru-Schoemaan 1993). De meeste huizen werden vervolgens aan deze ringdijk opgetrokken (figuur 2.3). Gaandeweg de negentiende eeuw kwam hier verandering in toen een aantal mensen zich vestigde aan de Dorpshaven (Kerksloot). Vanuit deze vaart werd een veerdienst met Geertruidenberg onderhouden. Gaandeweg kwamen takken van nijverheid langs de haven tot ontwikkeling.

Deze groei van Raamsdonksveer werd een tijdlang tegengehouden door de nabijheid van de vesting Geertruidenberg. Zoals toen gebruikelijk, werd rondom verdedigingswerken een vrij zicht- en schootsveld van circa een kilometer in stand gehouden. Als gevolg hiervan was bebouwing tot aan ongeveer de inham van de

haven (zie figuur 2.3) van de Raamsdonksveer verboden. In de zone waarin de kern van Raamsdonksveer ligt moest de bebouwing bij dreiging van oorlog afgebroken worden als de minister dat eiste. Pas nadat Geertruidenberg haar vestingstatus in 1919 verloor, was het voor Raamsdonksveer mogelijk in noordwestelijke richting, in de richting van Geertruidenberg, uit te breiden.

Na de Tweede Wereldoorlog maakte Raamsdonksveer een sterke groei door: er verrezen verschillende nieuwbouwwijken ten noorden van het centrum en ook werd er een industrieterrein aangelegd. Het haventje werd in de jaren ‘70 van de twintigste eeuw gedempt vanwege een dalend waterpeil als gevolg van het sluiten van het Haringvliet.

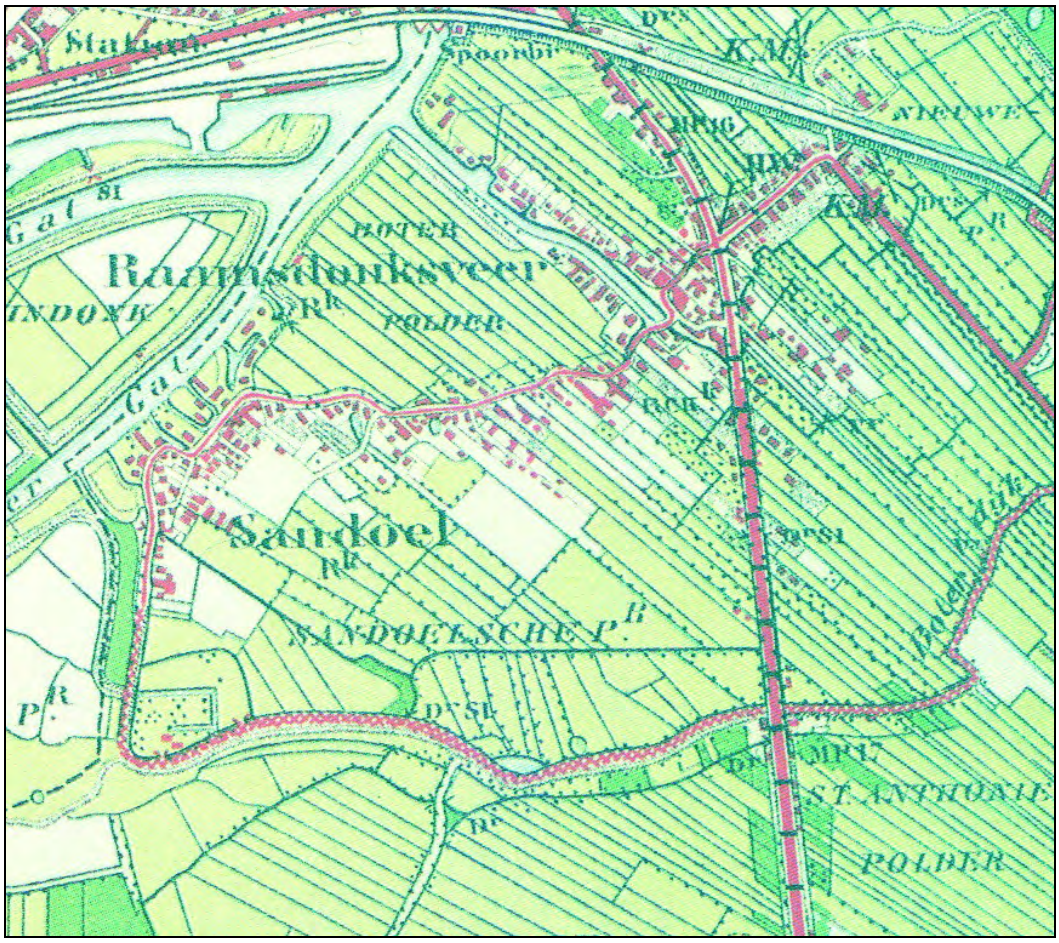

Figuur 2.3 *Kaartbeeld van Raamsdonksveer en omgeving rond 1900. Zowel aan de ringdijk als aan de haven staat bebouwing (Robas Historische atlas 1989).*

2.4 Archeologische verwachting

Vrijwel alle archeologische vondsten in de gemeente Geertruidenberg van vóór de bedijkingen worden op de hoger gelegen stroomgordels, terrasresten en de dekzandruggen aangetroffen. Het hoogteverschil tussen de oeverwallen en de kom wordt in de loop der tijd groter, omdat komafzettingen meestal inklinken, terwijl dit voor de zandige oeverafzettingen, terrasresten en dekzandruggen in de ondergrond niet geldt. Door hun hoge ligging vormen de stroomgordels, dekzandruggen en terrasresten als vanouds goede vestigingsplaatsen voor bewoning. De historische kern van Geertruidenberg bevindt zich op een zandopduiking, waarvan het niet geheel duidelijk is of het om een dekzandrug of een restant van een Pleistoceen rivierterras gaat. Op basis van de soort afzettingen kunnen in beide gevallen archeologische resten vanaf het Paleolithicum voorkomen. In de binnenstad is de kans op het aantreffen van intacte archeologische resten van voor de Middeleeuwen echter klein, omdat oudere archeologische resten door de langdurige bewoning waarschijnlijk verstoord zijn geraakt. Naast de zandopduiking vallen ook de oeverwalafzettingen van de Donge aan de noordkant van Geertruidenberg binnen de deelgebieden. (Een voorloper van) De Donge heeft mogelijk reeds in het Pleistoceen voor afwatering van het dekzandgebied gezorgd. Door de inbraken vanuit zee in de 15de eeuw zijn aan de noordkant van Geertruidenberg (grote) stukken land weggeslagen. De ouderdom van de Donge-afzettingen die momenteel ten noorden van Geertruidenberg aanwezig zijn, is daardoor niet geheel duidelijk.
De deelgebieden in Raamsdonksveer bevinden zich zowel ter plaatse van dagzomend dekzand als ter plaatse van het lager liggende dekzandgebied dat afgedekt is met getijdenafzettingen. De hoger gelegen dekzanden vormden in alle periodes een gunstige bewoningslocatie. De lager gelegen dekzanden vormden vanaf de Bronstijd vanwege de vernatting van het gebied een minder gunstige bewoningslocatie. De historische bewoningskern van Raamsdonksveer bevond zich min of meer op de rand van het dagzomende dekzand.

3 Bureauonderzoek (locatiespecifiek)

3.1 Deelgebied I: Julianalaan / Beatrixlaan Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich ten zuiden van het kruispunt van de Julianalaan en de Beatrixlaan in Raamsdonksveer en omvat de percelen van de huisnummers 38 tot en met 52. Binnen het plangebied zijn woonhuizen en tuinen aanwezig.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Zowel in 1832 (WatWasWaar 2009) als in de periode 1860 tot 1930 (Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009) is het plangebied onbebouwd. Het plangebied was in gebruik voor agrarische doeleinden.

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Middeleeuwen (zie bijlage 4). In het recente verleden was de locatie onbebouwd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar de huidige bebouwing onderkelderd is, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. In het overige deel van het plangebied dient een karterend booronderzoek volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3) te worden uitgevoerd.

3.2 Deelgebied II: Omschoorweg Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich tussen de Omschoorweg, de A27 en de Julianalaan in Raamsdonksveer. Het plangebied is momenteel in gebruik als bedrijventerrein. In het plangebied zijn enkele groenstroken aanwezig.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig welke in het noorden van het plangebied is afgedekt met getijdenafzettingen (Boshoven *et al.* in prep.). De getijdenafzettingen hebben binnen het plangebied een dikte van circa 60 cm (Nales 2007). De getijdenafzettingen hebben het onderliggende dekzand volgens recent onderzoek (Nales 2007) niet-erosief afgedekt. De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), direct ten oosten van het plangebied is de bodem echter wel gekarteerd. Ter plaatse van de getijdenafzettingen is een poldervaaggrond aangegeven en ter plaatse van de dekzandafzettingen een moerige podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied deels een hoge en deels een lage archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). De hoge archeologische verwachting geldt voor de dekzandafzettingen in het zuiden van het plangebied en de lage archeologische verwachting geldt voor de getijdenafzettingen in het noorden van het plangebied (zie bijlage 4).
In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009). Voor de noordelijke helft van het plangebied is in 2007 reeds een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 22760, Nales 2007). De top van het door getijdenafzettingen afgedekte dekzand is hierbij intact aangetroffen, waarmee ook het archeologisch relevante niveau nog intact is. Voor dit deel van het plangebied is daarom een karterend booronderzoek aanbevolen. Door de gemeente Geertruidenberg is met betrekking tot dit onderzoek uit 2007 nog geen selectiebesluit genomen.
Zowel in 1832 (WatWasWaar 2009) als rond 1900 (Uitgeverij Robas Producties 1989) is het plangebied onbebouwd. Iets ten noorden van het plangebied liep een dijk. Door het plangebied liep van oost naar west de uitloper van een kreek (Kil genaamd, zie bijlage 4). Daarnaast waren in het zuiden van het plangebied rond 1860 twee waterplassen aanwezig (zie bijlage 4). Deze plassen betreffen kolkgaten van dijkdoorbraken. Rond 1890 is alleen de meest oostelijke hiervan nog als waterplas op de kaart aangegeven (Atlas Brabant 2009). De kolkgaten bevinden zich op de locatie waar de getijdenafzettingen overgaan in dagzomend dekzand. Vanaf circa 1880 loopt een spoorlijn langs het noorden van het plangebied (Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Het plangebied bevindt zich op de overgang van dekzandafzettingen naar getijdenafzettingen. In het noorden van het plangebied zijn de dekzandafzettingen afgedekt met getijdenafzettingen.

De hoger gelegen en daarmee drogere dekzanden in het zuiden van en ten zuiden van het plangebied vormden een gunstiger bewoningslocatie dan de lager gelegen dekzanden in het noorden van het plangebied.
Voor de hoger gelegen dekzanden in het zuiden van het plangebied geldt een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd.
Ter plaatse van de lager gelegen dekzanden in het noorden van het plangebied is bewoning tot aan de overstromingen in de periode Middeleeuwen-Nieuwe tijd wel mogelijk geweest. Voor de lager gelegen, met getijdenafzettingen bedekte dekzanden in het noorden van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting. Een deel van de lager gelegen dekzanden in het noorden van het plangebied is reeds door middel van een verkennend booronderzoek onderzocht (Nales 2007). Tijdens dit onderzoek zijn onder de getijdenafzettingen intacte dekzandafzettingen aangetroffen. Indien archeologische resten aanwezig zijn, dan kunnen ook deze intact aanwezig zijn. Op basis van dit onderzoek is geconcludeerd dat vervolgonderzoek voor dit deel van het plangebied noodzakelijk is. Vanaf de afdekking met getijdenafzettingen vanaf de Middeleeuwen-Nieuwe tijd was het noordelijke deel van het plangebied minder geschikt voor bewoning.
Ter plaatse van de voormalige kolkgaten in het zuiden van het plangebied zullen eventuele archeologische resten geërodeerd zijn. De dijkdoorbraken, de kreek die door het plangebied liep en de huidige bebouwing hebben waarschijnlijk plaatselijk voor erosie en/of verstoring van het archeologisch interessante niveau gezorgd. De verstoringsdiepte is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog deels aanwezig zijn.

Aanbeveling
Een deel van het plangebied is reeds onderzocht (Nales 2007). Voor dit deel van het plangebied is een karterend booronderzoek aanbevolen. Hierover is nog geen selectiebesluit genomen.
Voor het gedeelte van het plangebied waarvoor een lage archeologische verwachting geldt, en dat nog niet is onderzocht, wordt bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2 een verkennend booronderzoek aanbevolen (zie bijlage 4).
Voor het gedeelte van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt, wordt conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar kelders aanwezig zijn, wordt vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Ter plaatse van de voormalige kolkgaten in het zuiden van het deelgebied worden geen intacte archeologische resten meer verwacht. Daar waar de bodem niet door de huidige bebouwing is verstoord, wordt een karterend booronderzoek volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3) aanbevolen. Gezien de aanwezige verharding kunnen asfalt of betonboringen noodzakelijk zijn.

3.3 Deelgebied III: Brahmsstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich tussen de Mozartlaan, de Bartoklaan, de Brahmsstraat en de Haydnstraat in Raamsdonksveer en omvat de percelen van de nummers 1 en 3. Binnen het plangebied zijn bedrijven en groenstroken aanwezig.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Zowel in 1832 (WatWasWaar 2009) als in de periode 1860 tot 1930 (Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009) is het plangebied onbebouwd. Midden door het plangebied, van het noordwesten naar het zuidoosten, liep in het verleden een wetering.

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Middeleeuwen. In het recente verleden was de locatie onbebouwd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Op de locatie van de voormalige wetering worden geen intacte archeologische resten meer verwacht.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar kelders aanwezig zijn, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Voor het overige deel van het plangebied wordt een karterend booronderzoek volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3) aanbevolen.

3.4 Deelgebied IV: Hoofdstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied betreft Hoofdstraat 5 en 8 en ligt tussen de Hoofdstraat en het Schoolpad. Het plangebied is volledig bebouwd.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Het plangebied bevindt zich ter plaatse van de historische kern van Raamsdonksveer. Ter plaatse van de Hoofdstraat liep vroeger de ringdijk waarlangs de eerste bebouwing werd opgetrokken. De locatie is volgens historisch kaartmateriaal tenminste vanaf 1832 bebouwd geweest (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging en de ligging binnen de historische kern een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Vanwege de ligging binnen de historisch kern kunnen meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.
Het archiefonderzoek kan meer informatie verschaffen over het historische gebruik van de locatie. Een bouwdossieronderzoek kan gegevens verschaffen over de verstoring van de bodem door de huidige bebouwing.

3.5 Deelgebeid V: Vrijheidstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich aan de Vrijheidsstraat ten zuiden van nummer 5 in Raamsdonksveer. Het plangebied is in gebruik als groenstrook.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Ook ter plaatse van de Vrijheidstraat liep vroeger de ringdijk waarlangs de eerste bebouwing werd opgetrokken. De planlocatie bevindt zich op historische kaarten vanaf 1832 tussen de bebouwing in (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging en de ligging binnen de historische kern een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Vanwege de ligging binnen de historisch kern kunnen meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een karterend booronderzoek volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3) aanbevolen.

3.6 Deelgebied VI: Prins Hendrikstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied betreft Prins Hendrikstraat nummer 26 te Raamsdonksveer. Het plangebied bevindt zich tussen de Prins Hendrikstraat, de Irenestraat en de Margrietstraat. In het plangebied is bebouwing aanwezig en een verhard erf.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Ook ter plaatse van de Prins Hendrikstraat liep vroeger de ringdijk waarlangs de eerste bebouwing werd opgetrokken. Direct langs de Prins Hendrikstraat, het westelijk deel van het plangebied, is volgens historisch kaartmateriaal in 1832 bebouwing aanwezig (WatWasWaar 2009). In 1860 bevindt zich in het westen van het plangebied een gebouw. Op de historische kaarten vanaf 1870 is in het westen van het plangebied een groter gebouw aangegeven (Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging en de ligging binnen de historische kern een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Vanwege de ligging binnen de historisch kern kunnen meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn. Ter plaatse van de voormalige wetering worden geen intacte archeologische resten meer verwacht.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.

3.7 Deelgebied VII: Centrumplan Keizersdijk Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied betreft Keizersdijk nummer 14 tot en met 32 te Raamsdonksveer. Door het plangebied van oost naar west loopt de straat Streng. In het plangebied is bebouwing aanwezig met tuinen.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied zijn getijdenafzettingen aanwezig op dekzand (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een poldervaaggrond.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). Daarnaast is aangegeven dat op het terrein afgraving heeft plaatsgevonden. In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Het plangebied bevindt zich ten noorden van de historische kern van Raamsdonksveer en is volgens historisch kaartmateriaal in 1832 onbebouwd. Daarnaast is voor het gehele oostelijke deel van het plangebied aangegeven dat er vergraving heeft plaatsgevonden (WatWasWaar 2009).
In 1860 is langs de Keizersdijk binnen het plangebied bebouwing aanwezig. Achter de bebouwing aan beide zijden van de Keizersdijk staat een bos. In 1880 is de bebouwing ter plaatse van het plangebied toegenomen. Langs de Keizersdijk binnen het plangebied is dan aansluitend aan elkaar bebouwing aanwezig. Het bos is volledig verdwenen (Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een lage archeologische verwachting. De top van de bodem is reeds afgegraven. Het is onbekend of alleen de getijdenafzettingen of ook het dekzand is afgegraven. De verstoringsdiepte is onbekend. In de dekzandafzettingen zouden archeologische resten aanwezig kunnen zijn uit de periode Laat Paleolithicum tot en met de Middeleeuwen. In de getijdenafzettingen zouden archeologische resten uit de Nieuwe tijd aanwezig kunnen zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht om de lage archeologische verwachting te toetsen (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een verkennend booronderzoek aanbevolen om de diepteligging van de dekzandafzettingen en de intactheid van het bodemprofiel in deze afzettingen te toetsen.

3.8 Deelgebied VIII: Centrumplan Het Anker Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied ligt tussen de Hoofdstraat, het Heereplein en Gangboord te Raamsdonksveer. Het Anker loopt door het plangebied. Het plangebied betreft huisnummers 3, 5, 7, 11, 12 en 14 tot 20. In het plangebied zijn bedrijven aanwezig, verharding en een kleine groenstrook.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied zijn getijdenafzettingen aanwezig op dekzand (Boshoven *et al.* in prep.). Ter plaatse van de zuidoostpunt van het plangebied dagzoomt het dekzand. De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een poldervaaggrond.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor de getijdenafzettingen een lage archeologische verwachting en voor de dagzomende dekzandafzettingen een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Het plangebied bevindt zich nabij de historische kern van Raamsdonksveer. Van 1832 tot 1900 is in de zuidoostpunt van het plangebied bebouwing aanwezig (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009). Op de kadastrale minuut uit 1832 is tevens te zien dat de bodem in het noorden van het plangebied is afgegraven (WatWasWaar 2009).

Archeologische verwachting
Het plangebied bevindt zich op een overgang van een lage archeologische verwachtingszone (de getijdenafzettingen) naar een hoge archeologische verwachtingszone (dekzandrug). Het gedeelte van het plangebied ter plaatse van de hoge verwachtingszone maakt tevens deel uit van het historisch centrum van Raamsdonksveer. In het noorden van het plangebied is de bodem in het verleden vergraven. Het is niet bekend of deze vergraving de getijdenafzettingen betreft of ook de onderliggende dekzanden. In de dekzandafzettingen kunnen archeologische resten aanwezig zijn van het Laat-Paleolithicum tot en met de Middeleeuwen. Vanwege de lage landschappelijke ligging is de verwachting hierop echter laag. In de zuidoosthoek van het plangebied op de hoger gelegen dekzanden kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Hier worden tevens resten van historische bebouwing uit de Nieuwe tijd verwacht.

Aanbeveling
Voor het plangebied geldt deels een hoge en deels een lage archeologische verwachting. Het plangebied is momenteel bijna volledig bebouwd. De zuidoosthoek van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt, is momenteel volledig bebouwd.
Voor het deel van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt, is conform het concept gemeentelijke archeologiebeleid (Boshoven *et al*. in prep.) bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een

vervolgonderzoek noodzakelijk (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.
In het deel van het plangebied waarvoor een lage archeologische verwachting geldt, wordt conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht om de lage archeologische verwachting te toetsen (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden plaats te vinden.

3.9 Deelgebied IX: Centrumplan Gangboord / Hoofdstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich tussen het Gangboord, de Keizersdijk en de Hoofdstraat in Raamsdonksveer en betreft de huisnummers 2, 23, 25, 29, 33 en 35. Het plangebied is grotendeels bebouwd en verhard er zijn enkele groenstroken aanwezig.

Bodem en landschap
Ter plaatse van het plangebied zijn getijdenafzettingen aanwezig op dekzand (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een poldervaaggrond.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Het plangebied bevindt aan de noordkant van de historische kern van Raamsdonksveer. Ter plaatse van de Hoofdstraat liep vroeger de ringdijk waarlangs de eerste bebouwing werd opgetrokken. Aan de Hoofdstraat binnen het plangebied is in 1832 bebouwing aanwezig. Op deze kaart is tevens aangegeven dat in grote delen van het plangebied vergraving heeft plaatsgevonden (WatWasWaar 2009). Vanaf 1860 is ook langs de Keizersdijk binnen het plangebied bebouwing aanwezig (Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het grootste deel van het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een lage archeologische verwachting op resten uit het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Langs de Hoofdstraat stond de eerste bebouwing van Raamsdonksveer, voor een zone langs deze weg geldt daarom een hoge archeologische verwachting op resten uit de Middeleeuwen–Nieuwe tijd. Ook uit de periode Laat Paleolithicum tot aan de Middeleeuwen zouden resten aanwezig kunnen zijn. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend.

Aanbeveling
Voor het plangebied geldt deels een hoge en deels een lage archeologische verwachting.
Voor het deel van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt, is conform het concept gemeentelijke archeologiebeleid (Boshoven *et al*. in prep.) bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een vervolgonderzoek noodzakelijk (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij een lage archeologische verwachting bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt in dat geval een verkennend booronderzoek aanbevolen om de intactheid van de bodem te bepalen. Gezien de aanwezige verharding kunnen beton- of asfaltboringen noodzakelijk zijn.

3.10 Deelgebied X en XI: Centrumplan Haven Raamsdonksveer

Planlocatie
Plangebied Centrumplan Haven bestaat uit twee deelgebieden in Raamsdonksveer. Deelgebied X bevindt zich ten westen van de weg Gangboord en betreft een terrein ten noorden van de nummer 18 en 20. Deelgebied X is in gebruik als verhard parkeerterrein en groenstrook.
Deelgebied XI ligt ten oosten van Gangboord en betreft de nummers 14 en 16. Ten zuiden van deelgebied XI bevindt zich de weg Haven. Dit deelgebied is grotendeels bebouwd met daarnaast een klein beetje groen.

Bodem en landschap
Ter plaatse van beide deelgebieden is een dekzandrug aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987), maar is op basis van de landschappelijke ligging waarschijnlijk een (moerige) podzol.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor beide deelgebieden een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Beide deelgebieden bevinden zich binnen het historische centrum van Raamsdonksveer. Op de plaats van de weg die Haven heet lag vroeger de Haven van Raamsdonksveer (zie figuur 2.3).
Deelgebied X bevindt zich in 1832 tussen de bebouwing in, de locatie zelf is onbebouwd (WatWasWaar 2009). Op deze locatie is vanaf 1880 wel bebouwing aanwezig (Atlas Brabant 2009).

Deelgebied XI lag destijds direct aan de haven. Langs de haven binnen dit deelgebied is op historische kaarten vanaf 1832 bebouwing aanwezig (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor de deelgebieden X en XI geldt op basis van de landschappelijke ligging en de ligging binnen de historische kern van Raamsdonksveer een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Plangebied X lag in het verleden vlakbij en deelgebied XI lag in het verleden direct aan de haven. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Vanwege de ligging binnen de historisch kern kunnen meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Vanwege de ligging nabij de voormalige haven wordt voor beide deelgebieden een historisch archiefonderzoek aanbevolen om te achterhalen wat voor bedrijvigheid er in de Nieuwe tijd heeft plaatsgevonden. Op locatie X wordt naast een archiefonderzoek een karterend booronderzoek volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3) aanbevolen. Gezien de aanwezige verharding kunnen beton- of asfaltboringen noodzakelijk zijn. Voor locatie XI wordt een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden (zie bijlage 4).

3.11 Deelgebied XII: Rembrandtlaan Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied betreft een gedeelte van het perceel van Rembrandtlaan 66 te Raamsdonksveer. Het plangebied is grotendeels bebouwd, daarnaast is een verhard erf aanwezig.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug die in het zuiden van het plangebied is afgedekt met getijdenafzettingen (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987). Ter plaatse van het dekzand is waarschijnlijk een (moerige) podzol aanwezig en ter plaatse van de getijdenafzettingen een poldervaaggrond.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het noorden van het plangebied een hoge archeologische verwachting en voor het zuiden een lage archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).

Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de voormalige haven. In 1832 is het plangebied onbebouwd (WatWasWaar 2009). Vanaf 1860 is in het noorden van het plangebied bebouwing aanwezig. In 1880 gaat het om andere gebouwen dan in 1860 (Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het noordelijke deel van het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging en de ligging aan de voormalige haven van Raamsdonksveer een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Voor het zuidelijke deel van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt in het gedeelte van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Vanwege de ligging nabij de voormalige haven wordt een historisch archiefonderzoek aanbevolen om te achterhalen wat voor bedrijvigheid er in de Nieuwe tijd heeft plaatsgevonden. Daarnaast wordt een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.
Voor het gedeelte van het plangebied waarvoor een lage archeologische verwachting geldt, wordt vervolgonderzoek in eerste instantie niet noodzakelijk geacht. De oppervlakte van het plangebied is namelijk kleiner dan de 2500m^2 waardoor vervolgonderzoek conform het concept archeologie beleid van de gemeente niet noodzakelijk wordt geacht (Boshoven *et al.* in prep.).
Het verdient echter de voorkeur om het vervolgonderzoek voor het noordelijke deel van het plangebied uit te voeren voordat in het zuidelijke deel bodemverstorende activiteiten worden uitgevoerd. Mochten eventueel aanwezige archeologische resten in het noordelijke deel zich verder naar het zuiden uitbreiden dan op basis van het bureauonderzoek naar voren is gekomen, dan kan het archeologisch vervolgonderzoek nog naar het zuiden worden uitgebreid zonder dat archeologische waarden reeds verloren zijn gegaan.

3.12 Deelgebied XIII: Koestraat Geertruidenberg

Planlocatie
Het plangebied ligt tussen de Koestraat, Doelestraat, Zuidwal en Leerthouwerstraat te Geertruidenberg en betreft Koestraat 52. Het plangebied is grotendeels verhard, deels bebouwd en er zijn groenstroken aanwezig.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd, maar is waarschijnlijk een podzolbodem (Stiboka 1987).

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt het plangebied een zeer hoge archeologische verwachting vanwege de ligging binnen de historische stadskern (Boshoven *et al.* in prep.). Het plangebied bevindt zich binnen een archeologisch monument van hoge archeologische waarde (monumentnummer 16792, RACM 2009). Dit momument betreft de historische stadskern van Geertruidenberg. Circa 30 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een ander monument van hoge archeologische waarde (monumentnummer 15466). Op dit terrein zijn resten van een 14de eeuws kasteel aanwezig. Rondom het plangebied zijn verscheidene waarnemingen bekend. De waarnemingen binnen 60 m van het plangebied betreffen resten van een houtweg (waarnemingsnummer 48377), houtresten die waarschijnlijk behoorden tot de Pijpersteiger die aan de gracht rond de stad stond (waarnemingsnummer 48378). Daarnaast zijn resten van een gemetseld riool aangetroffen dat waarschijnlijk uit het eind van de 16de eeuw stamt (Waarnemingsnummer 48376) en resten van de stadsmuur (waarnemingsnummer 48375). Als laatste zijn resten aangetroffen van een ronde fundering die waarschijnlijk toebehoorde aan een toren van het kasteel (waarnemingsnummer 45761).
Het noorden van het plangebied was in de periode 1832 tot 1900 bebouwd (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009). Het zuidelijke deel van het plangebied was in deze periode in gebruik als achtererf.

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt een zeer hoge archeologische verwachting voor de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. Het plangebied valt binnen een monument van hoge archeologische waarde en binnen een straal van 60 m zijn verscheidene archeologische resten uit deze periode bekend. Archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen kunnen niet uitgesloten worden. Echter de kans op het aantreffen van intacte resten uit deze periode wordt klein geacht, doordat de bebouwing vanaf de Late Middeleeuwen de eventuele restanten uit vroegere periodes heeft aangetast. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Daarnaast moet ter plaatse van het plangebied rekening worden gehouden met meerdere archeologische niveaus.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, dient na sloop tot aan het maaiveld een proefsleuven onderzoek plaats te vinden.

3.13 Deelgebied XIV: Stationsweg Geertruidenberg

Planlocatie
Het plangebied ligt ten westen van het kruispunt van de Stationsweg en de Zuidwal. In het plangebied is bebouwing aanwezig en een verhard erf.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd, maar is waarschijnlijk een podzolbodem (Stiboka 1987).

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt het plangebied een zeer hoge archeologische verwachting vanwege de ligging binnen het gebied waar de vestingwerken van Geertruidenberg hebben gelegen (Boshoven *et al.* in prep.). Het plangebied bevindt zich binnen een archeologisch monument van hoge archeologische waarde (monumentnummer 16792, RACM 2009). Dit momument betreft de historische stadskern van Geertruidenberg. Binnen 60 m zijn drie waarnemingen bekend. Het gaat hierbij om muurresten die mogelijk van een waterpoort zijn (waarnemingsnummer 33100), een laat Romeinse munt (waarnemingsnummer 46824) en stenen funderingen uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd (waarnemingsnummer 48373). Voor het plangebied is reeds in 2008 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 29810, Kluiving 2008).
Omdat het plangebied zich ten zuiden van de zuidwal bevindt was het plangebied in de periode 1832 tot 1900 niet bebouwd (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009). Het plangebied bevindt zich ter plaatse van de verdedigingswerken van Geertruidenberg welke op de historische kaart uit 1860 nog te zien zijn. Op de kaart uit 1880 zijn de verdedigingswerken ter plaatse van het plangebied gewijzigd vanwege de aanleg van de spoorlijn.

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt een zeer hoge archeologische verwachting op resten gerelateerd aan en van verdedigingswerken uit de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. De verdedigingswerken zijn in de loop van de tijd enkele malen gewijzigd. Vanwege de ligging op de rand van de historische kern van Geertruidenberg wordt de kans op het aantreffen van bewoningsresten klein geacht. Door het grondverzet ten behoeve van de verdedigingswerken zijn eventuele archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen waarschijnlijk volledig verstoord. De kans op het aantreffen van intacte archeologische

resten uit deze periode wordt daarom klein geacht. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Daarnaast moet ter plaatse van het plangebied rekening worden gehouden met meerdere archeologische niveaus.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Bij het reeds uitgevoerde bureauonderzoek (Kluiving 2008) is geadviseerd om na sloop tot aan het maaiveld een archeologische begeleiding uit te voeren. Deze aanbeveling is reeds door de gemeente Geertruidenberg in een selectiebesluit overgenomen.

3.14 Deelgebied XV: Rivierkade Geertruidenberg

Planlocatie
Het plangebied ligt tussen de Donge in het westen en de Statenlaan in het oosten. Het plangebied is in gebruik als haven, waardoor de oostelijke helft van het plangebied uit water bestaat. Er staan enkele gebouwen, een deel is verhard, een deel is braakliggend en een deel is in gebruik als groenstrook.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich op de oeverwal van de Donge. De meest zuidwestelijke punt bevindt zich ter plaatse van een dekzandrug (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd, maar is waarschijnlijk een poldervaaggrond (Stiboka 1987).

Archeologie en historie
Het plangebied bevindt zich buiten de historische kern van Geertruidenberg. Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het grootste deel van het plangebied een middelhoge archeologische verwachting. De zuidwestelijke punt van het plangebied bevindt zich ter plaatse van de dekzandrug, waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt. Daarnaast bevindt de zuidwestrand van het plangebied zich binnen het bereik van de (voormalige) verdedigingswerken van Geertruidenberg. Voor deze zone geldt een zeer hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Op de historische kaart uit 1560 van Jacob van Deventer (figuur 2.1) lijkt het plangebied volledig in de Donge te liggen. Ook op een kaart van de uit 1593 (figuur 2.2) bevindt het plangebied zich bijna volledig in de Donge. De Donge is op deze kaarten breed weergegeven, mogelijk vanwege het feit dat bij de Sint Elisabethsvloed grote stukken land zijn weggeslagen. Beide kaarten zijn echter gemaakt om respectievelijk de historische kern en de verdedigingswerken weer te geven. Voor het gebied buiten de stad zijn ze niet zo heel nauwkeurig. Het is wel waarschijnlijk dat tijdens de zee-inbraken de oude geul van de Donge is uitgesleten en dat eventuele archeologische resten die zich op de bodem bevonden zijn geërodeerd. Op de

kadastrale minuut uit 1832, welke wel nauwkeurig is, ligt de oostkant van het plangebied ook in de Donge. Het bestaat uit water en een zandbank. De zandbank geeft verzanding van de Donge aan en betreft zeer waarschijnlijk een jonge afzetting. Op historische kaarten vanaf 1832 ligt de zuidwestrand van het plangebied ter plaatse van de verdedigingswerken van Geertruidenberg (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009). Het plangebied valt buiten de zone van de gracht welke ook nu nog aan de andere kant van de Statenlaan ligt. Ter plaatse van de rand van het plangebied was in het verleden een wal aanwezig met daarbuiten een moerasachtige zone. Op de historische kaart van 1880 tot 1920 is in het zuiden van het plangebied een gebouw aanwezig (Atlas Brabant 2009). Op de overige historische kaarten is het plangebied onbebouwd. In het noorden van het plangebied is de bodem in het recente verleden opgehoogd (Boshoven *et al.* in prep.). Daarnaast is de bodem plaatselijk vergraven, onder andere ter plaatse van de huidige havens.

Archeologische verwachting

De ouderdom van de Donge is niet exact bekend. Mogelijk bestond de Donge reeds in het Pleistoceen. Ter plaatse van het plangebied, in de afzettingen van de Donge, kunnen in dat geval archeologische resten verwacht worden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. De oostelijke helft van het plangebied maakte na de Sint Elisabethsvloed deel uit van de Donge. Naar verwachting zijn eventuele archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen hier geërodeerd tijdens de zee-inbraken. Daarnaast heeft voor de aanleg van de huidige havens vergraving plaatsgevonden, waarbij eventuele resten uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd ook verstoord zijn geraakt.

Vanwege de ligging buiten de historische kern van Geertruidenberg worden binnen het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen geen bewoningsresten verwacht. Vanaf deze periode valt de zuidwestelijke rand van het plangebied binnen het gebied waar de verdedigingswerken van Geertruidenberg liggen. Voor de zuidwestelijke rand van het plangebied geldt een zeer hoge archeologische verwachting op resten van en gerelateerd aan de verdedigingswerken. De verdedigingswerken zijn in de loop van de tijd enkele malen gewijzigd. Binnen het plangebied viel volgens historische kaarten een wal en een moerasachtige zone. Voor het overige deel van het plangebied geldt een middelhoge archeologische verwachting op archeologische resten uit de periode Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen en op resten gerelateerd aan de belegeringen van Geertruidenberg uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd. In het noorden van het plangebied is de bodem opgehoogd en plaatselijk is de bodem vergraven (Boshoven *et al.* in prep.). De verstoringsdiepte door deze vergravingen en de huidige bebouwing is onbekend.

Aanbeveling

Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt in de zone waarvoor een zeer hoge archeologische verwachting geldt bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). In de zone met een middelhoge archeologische verwachting wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 (zie bijlage 4). Gezien het feit dat binnen de zones waarvoor een middelhoge of zeer hoge archeologische verwachting geldt afgraving en ophoging van de bodem heeft plaats gevonden, wordt

in eerste instantie een verkennend booronderzoek aanbevolen om de bodemopbouw en de intactheid van het bodem te bepalen. Gezien de aanwezige verharding kunnen beton- en/of asfaltboringen noodzakelijk zijn.
Voor de zone van het plangebied waarvoor een lage archeologische verwachting geldt, wordt gezien de vele diepe verstoringen van de bodem een archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht (zie bijlage 4).

3.15 Deelgebied XVI: De Riethorst Geertruidenberg

Planlocatie
Het plangebied ligt ten noorden van de Koestraat en aan de Klein Prinsenhof te Geertruidenberg. Het plangebied betreft de huisnummers Klein Prinsenhof 11 tot en met 31. Het plangebied is grotendeels verhard en in gebruik als parkeerplaats. Er staat bebouwing en een klein deel is in gebruik als tuin / groenstrook.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd, maar is waarschijnlijk een podzolbodem (Stiboka 1987).

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt het plangebied een zeer hoge archeologische verwachting vanwege de ligging binnen de historische kern van Geertruidenberg (Boshoven *et al.* in prep.). Het plangebied bevindt zich binnen een archeologisch monument van hoge archeologische waarde (monumentnummer 16792, RACM 2009). Dit monument betreft de historische stadskern van Geertruidenberg. Voor een deel van het plangebied is reeds een archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het betreft een gravend onderzoek van de Archeologische Werkgroep Geertruidenberg dat is uitgevoerd in 2005 (onderzoeksmelding 16045, Koopmanschap en Zijlmans 2007). Tijdens dit onderzoek zijn archeologische resten aangetroffen van een klooster uit de 14de eeuw, het Prinsenhof van de Oranje-Nassaus en de commandeurswoning van de garnizoenscommandant van Geertruidenberg. De aangetroffen resten zijn gedateerd in de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. Het aangetroffen vondstmateriaal wijst op menselijke aanwezigheid vanaf de 11de eeuw. Volgens de afmelding is momenteel binnen het onderzochte gebied geen archeologie meer aanwezig (onderzoeksnummer 18596).
Rondom het plangebied zijn verscheidene onderzoeken uitgevoerd. Ten noordoosten van het plangebied is een gravend onderzoek uitgevoerd in 1989 door de Archeologische Werkgroep Geertruidenberg (onderzoeksmelding 25130). Ook dit onderzoek betreft resten van het klooster en de Prinsenhof. Ten noorden van het plangebied is een onderzoek uitgevoerd waarbij resten van een 14de of mogelijk 13de eeuwse leerlooierij zijn aangetroffen (onderzoeksmelding 25185). Ten noordwesten van het plangebied (onderzoeksmelding 27865)en ten westen van het plangebied (onderzoeksmelding 20280) zijn onderzoeken uitgevoerd waarvan de resultaten nog niet aan ARCHIS zijn gemeld. Onderzoeksmelding 20280 overlapt deels met het plangebied, het onderzoek betreft een bureauonderzoek.

De waarnemingen en vondstmeldingen binnen 60 m van het plangebied betreffen een laatmiddeleeuws zwaard en aardewerk uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd (vondstmelding 405763), resten van een houtweg (waarnemingsnummer 48377), houtresten die waarschijnlijk behoorden tot de Pijpersteiger die aan de gracht rond de stad stond (waarnemingsnummer 48378) en een waterput uit de Nieuwe tijd (waarnemingsnummer 48358).
Langs de Koestraat staat op historische kaarten vanaf 1832 bebouwing (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009). Het noorden van het plangebied overlapt deels met het perceel waarop in 1832 de kerk stond (WatWasWaar 2009). Ten zuiden van dit perceel liep een wetering.

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt een zeer hoge archeologische verwachting op archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. Een uitzondering hierop vormt het onderzochte deel van het plangebied (onderzoeksmelding 16045), waar alle archeologische resten reeds zijn opgegraven en daarom geen archeologische resten meer worden verwacht. Het plangebied valt binnen een monument van hoge archeologische waarde. Ter plaatse van het onderzochte deel van het plangebied zijn verscheidene archeologische resten uit meerdere bewoningsfasen in de periode Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd aangetroffen. Binnen een straal van 60 m zijn verscheidene archeologische resten uit deze periode bekend. Ter plaatse van het perceel dat in het verleden tot de kerk behoorde kunnen grafresten niet uitgesloten worden. Archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen kunnen niet uitgesloten worden. Echter de kans op het aantreffen van intacte resten uit deze periode wordt klein geacht, doordat de bebouwing vanaf de Late Middeleeuwen de eventuele restanten uit vroegere periodes heeft aangetast. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn. Daarnaast moet ter plaatse van het plangebied rekening worden gehouden met meerdere archeologische niveaus.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Hierbij wordt geadviseerd om in eerste instantie een archief en bouwdossieronderzoek uit te voeren. Daar waar vervolgens nog archeologische resten worden verwacht, wordt gezien de grote hoeveelheid resten in de omgeving en binnen het plangebied, na sloop tot aan het maaiveld, een archeologisch proefsleuven onderzoek aanbevolen.

3.16 Deelgebied XVII: Grote Kerkstraat / Rubensstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied bevindt zich ten oosten van het kruispunt van de Rubensstraat en de Grote Kerkstraat te Raamsdonksveer. Het plangebied is deels bebouwd, deels verhard en er zijn enkele groenstroken aanwezig.

Bodem en landschap
Het zuidelijke deel van het plangebied bevindt zich ter plaatse van een dekzandrug. In het noorden zijn getijdenafzettingen aanwezig (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987). Ter plaatse van het dekzand is waarschijnlijk een (moerige) podzol aanwezig en ter plaatse van de getijdenafzettingen een poldervaaggrond.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het zuiden van het plangebied een hoge archeologische verwachting en voor het noorden een lage archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Op historische kaarten vanaf 1832 tot 1890 staat binnen het plangebied langs de Grote Kerkstraat bebouwing. Vanaf 1910 tot 1920 is er geen bebouwing binnen het plangebied aanwezig (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het zuidelijke deel van het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Voor het noordelijke deel van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt in het gedeelte van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor de locaties van de historische bebouwing wordt een archiefonderzoek aanbevolen. Daarnaast wordt voor de huidige bebouwing een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, wordt in eerste instantie een karterend booronderzoek aanbevolen volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3). Gezien de aanwezige verharding kunnen beton- en/of asfaltboringen noodzakelijk zijn. Voor het gedeelte van het plangebied waarvoor een lage archeologische verwachting geldt, wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal de 2500m^2 (Boshoven *et al.* in prep.) (zie bijlage 4).

Voor de huidige bebouwing wordt een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar de huidige bebouwing onderkelderd is, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Daar waar het archeologisch niveau mogelijk nog intact is, wordt in eerste instantie een verkennend booronderzoek aanbevolen. Gezien de aanwezige verharding kunnen beton- en/of asfaltboringen noodzakelijk zijn.

3.17 Deelgebied XVIII: Grote Kerkstraat Raamsdonksveer

Planlocatie
Het plangebied betreft nummer 39 van de Grote Kerkstraat te Raamsdonksveer. Het plangebied is grotendeels bebouwd en voor het overige deel verhard.

Bodem en landschap
Het plangebied bevindt zich ter plaatse van een dekzandrug (Boshoven *et al.* in prep.). De natuurlijke bodem is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd (Stiboka 1987). Er is waarschijnlijk een (moerige) podzol aanwezig.

Archeologie en historie
Volgens de concept archeologische verwachtingskaart voor Geertruidenberg geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Boshoven *et al.* in prep.). In de directe omgeving van het plangebied zijn geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend (RACM 2009).
Op historische kaarten is vanaf 1832 tot 1920 bebouwing aanwezig binnen het plangebied (WatWasWaar 2009, Uitgeverij Robas Producties 1989 en Atlas Brabant 2009).

Archeologische verwachting
Voor het plangebied geldt op basis van de landschappelijke ligging een hoge archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd. De verstoringsdiepte van de bodem door de huidige bebouwing is onbekend. Bij oppervlakkige verstoring kunnen diepe archeologische sporen nog herkenbaar in de ondergrond aanwezig zijn.

Aanbeveling
Conform het concept gemeentelijke archeologie beleid (Boshoven *et al.* in prep.) wordt in het gedeelte van het plangebied waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2 een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht (zie bijlage 4). Voor het plangebied wordt een historisch archiefonderzoek en een bouwdossieronderzoek aanbevolen. Daar waar vervolgens nog archeologische resten verwacht worden, wordt in eerste instantie een karterend booronderzoek aanbevolen volgens methode A1 (SIKB 2006b, zie bijlage 3).

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen van het bureauonderzoek per deelgebied kort herhaald. Als aanbeveling wordt een bouwdossieronderzoek, een archiefonderzoek, een verkennend booronderzoek, een karterend booronderzoek, een archeologische begeleiding en een proefsleuven onderzoek genoemd.
Afhankelijk van de resultaten van een bouwdossieronderzoek kunnen delen van het plangebied afvallen met betrekking tot vervolgonderzoek. Een archiefonderzoek geeft informatie over het historisch gebruik van de locatie en een indicatie van de te verwachten archeologische resten.
Het doel van een inventariserend veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting. Een verkennend booronderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap en de intactheid van het bodemprofiel. Tijdens een karterend onderzoek wordt het terrein systematisch onderzocht op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen. De verschillende karterende booronderzoeksmethoden zijn weergegeven in de tabel in bijlage 3 (SIKB 2006b).
Daar waar het oppervlak volledig verhard is, is sloop tot aan het maaiveld aanbevolen. Indien voor een locatie een zeer hoge of hoge archeologische verwachting geldt, is vervolgens een proefsleuven onderzoek aanbevolen. Indien voor een dergelijke locatie een lage archeologische verwachting geldt, is een archeologische begeleiding aanbevolen. Een archeologische begeleiding mag alleen in uitzonderlijke situaties worden uitgevoerd. In dit geval is een archeologische begeleiding aanbevolen, omdat vanwege fysieke belemmeringen adequaat vooronderzoek niet mogelijk is (SIKB 2006a).
Onderstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid en leidt tot een selectiebesluit.
Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC bv wil er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RACM) conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988.

4.2 Conclusies en aanbevelingen

I Julianalaan / Beatrixlaan te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een bouwdossieronderzoek en karterend booronderzoek volgens methode A1.

II Omschoorweg te Raamsdonksveer
Deels hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een bouwdossieronderzoek en karterend booronderzoek volgens methode A1.

Deels lage archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500m^2, vervolgonderzoek d.m.v. verkennend booronderzoek.

Deels lage archeologische verwachting, reeds onderzocht. Onderzoek (Nales 2007) ligt ter beoordeling bij de gemeente, er is een karterend booronderzoek volgens methode A3 aanbevolen.

Ter plaatse van de voormalige kolkgaten is geen vervolgonderzoek noodzakelijk, het archeologisch niveau is reeds verstoord.

III Brahmsstraat te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een bouwdossieronderzoek en karterend booronderzoek volgens methode A1.

Ter plaatse van de voormalige wetering is vervolgonderzoek niet noodzakelijk, het archeologisch niveau is reeds verstoord.

IV Hoofdstraat te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

V Vrijheidstraat te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een karterend booronderzoek volgens methode A1.

VI Prins Hendrikstraat te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Ter plaatse van de voormalige wetering is vervolgonderzoek niet noodzakelijk, het archeologisch niveau is reeds verstoord.

VII Centrumplan Keizersdijk te Raamsdonksveer
Lage archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. verkennend booronderzoek.

VIII Centrumplan Het Anker te Raamsdonksveer
Deels hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Deels lage archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. bouwdossieronderzoek en archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden.

IX Centrumplan Gangboord / Hoofdstraat te Raamsdonksveer
Deels hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Deels lage archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. verkennend booronderzoek.

X Centrumplan Haven te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en karterend booronderzoek volgens methode A1.

XI Centrumplan Haven te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossier gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

XII Rembrandtlaan te Raamsdonksveer
Deels hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Deels lage archeologische verwachting. Geen vervolgonderzoek noodzakelijk vanwege de geringe oppervlakte.

XIII Koestraat te Geertruidenberg
Zeer hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

XIV Stationsweg te Geertruidenberg
Zeer hoge archeologische verwachting. Er is een selectiebesluit genomen, op basis van reeds uitgevoerd onderzoek (Kluiving 2008), tot een archeologische begeleiding na sloop tot aan het maaiveld.

XV Haven te Geertruidenberg
Zeer hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2, vervolgonderzoek in eerste instantie d.m.v. verkennend booronderzoek.

Deels middelhoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek in eerste instantie d.m.v. verkennend booronderzoek.

Deels lage archeologische verwachting. In verband met verstoring van de bodem geen vervolgonderzoek noodzakelijk.

XVI De Riethorst te Geertruidenberg
Deels zeer hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Deels lage archeologische verwachting. Geen vervolgonderzoek noodzakelijk, omdat de aanwezige archeologische resten reeds zijn opgegraven (Koopmanschap en Zijlmans 2007).

Ter plaatse van de voormalige wetering is vervolgonderzoek niet noodzakelijk, het archeologisch niveau is reeds verstoord.

XVII Grote Kerkstraat / Rubenssstraat te Raamsdonksveer
Deels hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Deels lage archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. bouwdossieronderzoek en verkennend booronderzoek.

XVIII Grote Kerkstraat te Raamsdonksveer
Hoge archeologische verwachting. Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m^2, vervolgonderzoek d.m.v. een archief- en bouwdossieronderzoek gevolgd door proefsleuven onderzoek na sloop tot aan het maaiveld.

Geraadpleegde bronnen

Atlas Brabant, 2009. *geraadpleegd in januari 2009 via atlas.brabant.nl/bonnekaarten*

Bont, C. H. M. de, 1993, *Al het merkwaardige in bonte afwisseling, een historische geografie van Midden en Oost-Brabant,* Stichting Brabants Heem, Waalre.

Boshoven, E.H., A. Buesink, N.J. Krekelbergh, L.A. Tebbens en J.M.J. Willems, in prep. *Gemeente Geertruidenberg Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart.* BAAC-rapport V-07.0377, Deventer.

Daru-Schoemann e.a, 1993. *Cultuurhistorische inventarisatie Noord-Brabant. MIP. Gemeente Raamsdonk*, 's-Hertogenbosch.

Emaus, A.A.G., 2008. *Plan van Aanpak, Gemeente Geertruidenberg diverse gebieden.* BAAC-offerte V-08.6118. 's-Hertogenbosch.

Harbers, P., 1990, *Toelichting bij kaartblad 44 Oost Oosterhout, Bodemkaart van Nederland 1 : 50.000*, Staring Centrum, Wageningen.

Hendriks, J.P.C.A., *1990. Archeologie en bewoningsgeschiedenis van het Land van Heusden en Altena.* Loevestein, Almkerk.

Hummelman, E., 1999. *Omzien. Geertruidenberg en de Bergsche mensen in de twintigste eeuw*, Geertruidenberg.

Kluiving, S.J., 2008. Archeologische *bureauonderzoek, drie locaties op de Zuidwal, Geertruidenberg.* Geo-Logical reeks 34, Delft.

Koopmanschap, H. en B. Zijlmans, 2007. *Archeologische rapport, bureauonderzoek en waarnemingen, locatie Prinsenhof Zuidwest, Koestraat 45-49 te Geertruidenberg.* Geertruindenberg.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen

Nales, T., 2007. *Raamsdonksveer, Omschoorweg inventariserend veldonderzoek verkennende fase.* Becker en van de Graaf rapport-5020607, Noordwijk.

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), 2009. *Centraal Archeologisch Archief (CAA), het Centraal Monumenten Archief (CMA) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), geraadpleegd in januari 2009 via ARCHISII.*

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), 2006a. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. Gouda.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), 2006b. *Leidraad inventariserend veldonderzoek.* Gouda.

Stichting voor Bodemkartering (Stiboka), 1987, *Kaartblad 44 West Oosterhout, Bodemkaart van Nederland 1 : 50.000*, Wageningen.

Uitgeverij Robas Producties, 1989. *Historische Atlas Noord-Brabant*

WatWasWaar, 2009. *Kadastrale minuutplan 1832.*

Wel, G. van der, 1996. De stelling of positie van Geertruidenberg. In: J. Sneep e.a. (red), *Atlas van historische vestingwerken in Nederland. Noord-Brabant*, Utrecht.

Zijlmans, B., 2004. *Nopens de fortificatie en de grensscheiding ten oosten van Geertruidenberg. In: De Dongebode*, jrg. 30 (2004), p. 3-20.

Bijlage 1

Overzichtskaart met ligging deelgebieden

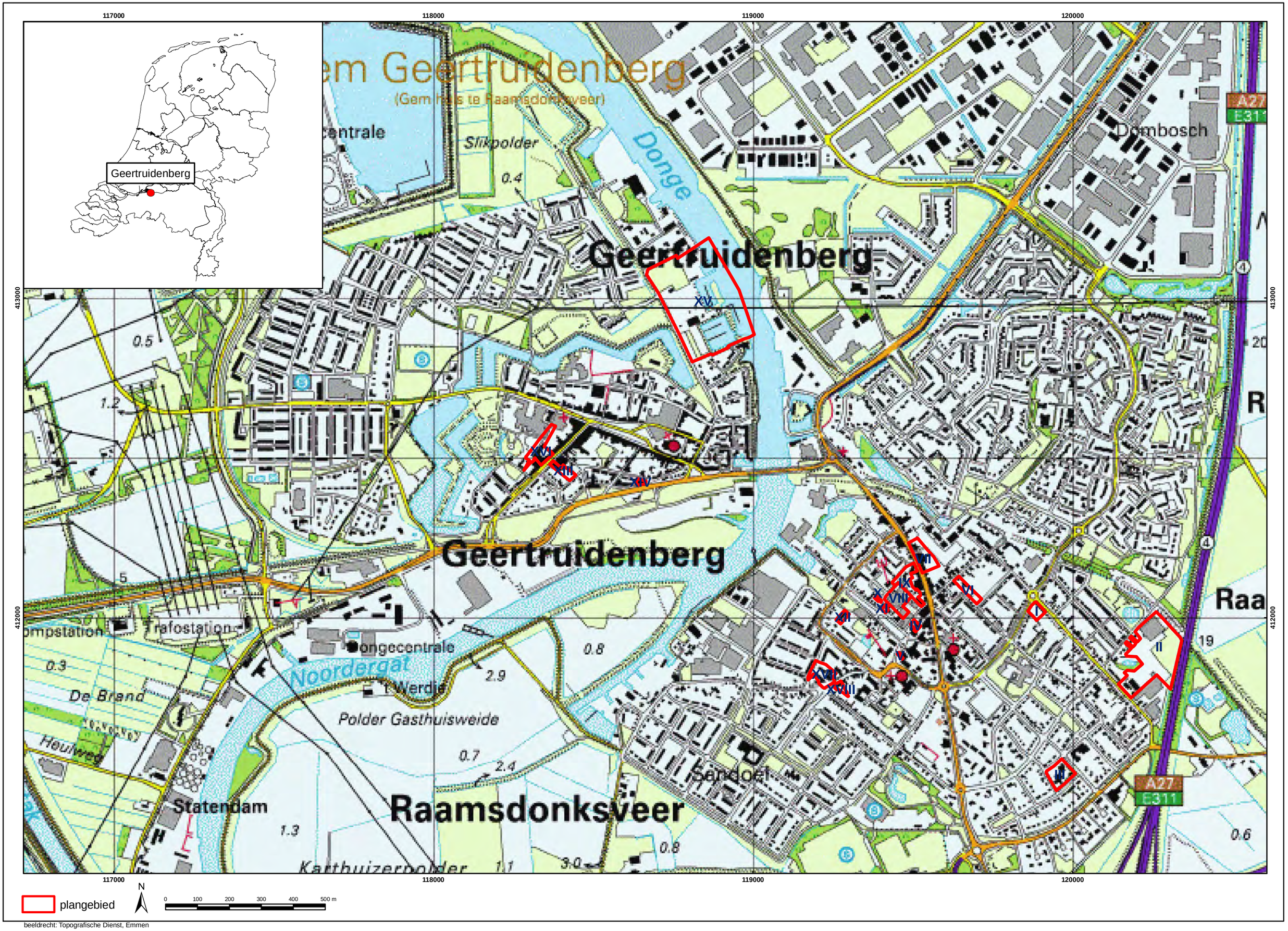

beeldrecht: Topografische Dienst, Emmen

Bijlage 2

Overzicht van geologische en archeologische tijdvakken

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie						MIS	Lithostratigrafie			
	Kwartair	Laat					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviatiel)		Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden
11.755			Pleistoceen	Laat	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye		
12.745							Allerød (warm)				
13.675							Vroege Dryas (koud)				
14.025							Bølling (warm)				
15.700						Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal				
29.000							Midden-Pleniglaciaal	3			
50.000							Vroeg-Pleniglaciaal	4			
75.000						Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		5a			
								5b			
								5c			
								5d			
115.000					Eemien (warme periode)			5e		Eem Formatie	
130.000		Midden		Midden		Saalien (ijstijd)		6		Formatie van Drente	
370.000					Holsteinien (warme periode)				Formatie van Urk		
410.000					Elsterien (ijstijd)					Formatie van Peelo	
475.000					Cromerien (warme periode)				Formatie van Sterksel		
850.000		Vroeg		Vroeg	Pre-Cromerien						
2.600.000											

Cal. jaren v/n Chr.	^{14}C jaren	Chronostratigrafie				Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Holoceen	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger		Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
1500								Middeleeuwen
450						Vb1		Romeinse tijd
0								
12						Va		IJzertijd
800								Bronstijd
815	2650		Midden	Subboreaal koeler droger		IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	
2000						IVa		Neolithicum
3755	5000			Atlanticum warm vochtig		III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	
4900								
5300								Mesolithicum
7020	8000		Vroeg	Boreaal warmer		II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	
8240	9000			Preboreaal warmer		I	eerst berk en later den overheersend	
8800								
11.755	10.150	Laat-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
12.745	10.800				Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen	
13.675	11.800				Vroege Dryas	LW I	open parklandschap	
14.025	12.000				Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
15.700	13.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	
35.000								Midden-Paleolithicum
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	
115.000				Eemien (warme periode)			loofbos	
130.000		Midden-Pleistoceen		Saalien (ijstijd)				
300.000								Vroeg-Paleolithicum

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 3

Standaardmethoden karterend booronderzoek

Type/datering	**M**	**Lithologische context**	**boorgrid**	**Diameter**	**Waarnemings-techniek**	**M**	**boorgrid**	**diameter**	**Waarnemings-techniek**
Steentijd		*strooiing van overwegend vuursteen*					*Archeologische laag*		
Middelgrote variant:	A1	Zand	20 x 25 m	15 cm	3 mm zeef	B1	20 x 25 m	3 cm guts	Snijden met boormes
- Basisnederzetting	A2	Klei /Loss	17 x 20 m	12 cm	3 mm zeef				
- Huisplaats	A3	Klei/loss	13 x 15 m	12 cm	Brokkelen/snijden				
Omvang: 200-1000 m² (600 m²									
Grote variant:	A4	Zand	40 x 50 m	15 cm	3 mm zeef	B2	40 x 50 m	3 cm guts	Snijden met boormes
- Groot basiskamp	A5	Klei/Loss	30 x 35 m	12 cm	3 mm zeef				
- Aggregatienederzetting	A6	Klei/loss	20 x 25 m	12 cm	Brokkelen/snijden				
- Meerdere huisplaatsen									
Omvang: >2000 m²									
Bronstijd-Middeleeuwen		*strooiing van overwegend aardewerk*					*Archeologische laag*		
Huisplaats(en)	C1	Zand	30 x 35 m	15 cm	4 mm zeef	D2	30 x 35 m	3 cm guts	Snijden met boormes
Omvang: 500-2000 m²	C2	Klei/Loss	20 x 25 m	12 cm	4 mm zeef				
(1200 m²)	C3	Klei/loss	17 x 20 m	12 cm	Brokkelen/snijden				
Dorp	C4	Zand	80 x 90 m	15 cm	4 mm zeef	D2	80 x 90 m	3 cm guts	Snijden met boormes
Omvang:>8000 m²	C5	Klei/Loss	60 x 70 m	12 cm	4 mm zeef				
	C6	Klei/loss	40 x 50 m	12 cm	Brokkelen/snijden				
Brede zoekoptie	E1	Zand	20 x 25m	15cm	4 mm zeef				
	E2	Klei/Loss	13 x 15 m	12 cm	Brokkelen/snijden				

Overzicht van standaardmethoden voor kleine gebieden met een brede verwachting en voor het opsporen van nederzettingen met een archeologische laag en een vondststrooiing van aardewerk of vuursteen (matig-hoge vondstdichtheid, gemiddeld 80 vondsten/m²). Bij het berekenen van het boorgrid is uitgegaan van de tussen haakjes geplaatste waarden. Bij zware grondsoorten (klei/löss) zijn steeds twee opties weergegeven: hoge waarnemingskans (zeven) en lage waarnemingskans (snijden/brokkelen).

Bijlage 4

Verwachtings- en aanbevelingskaarten

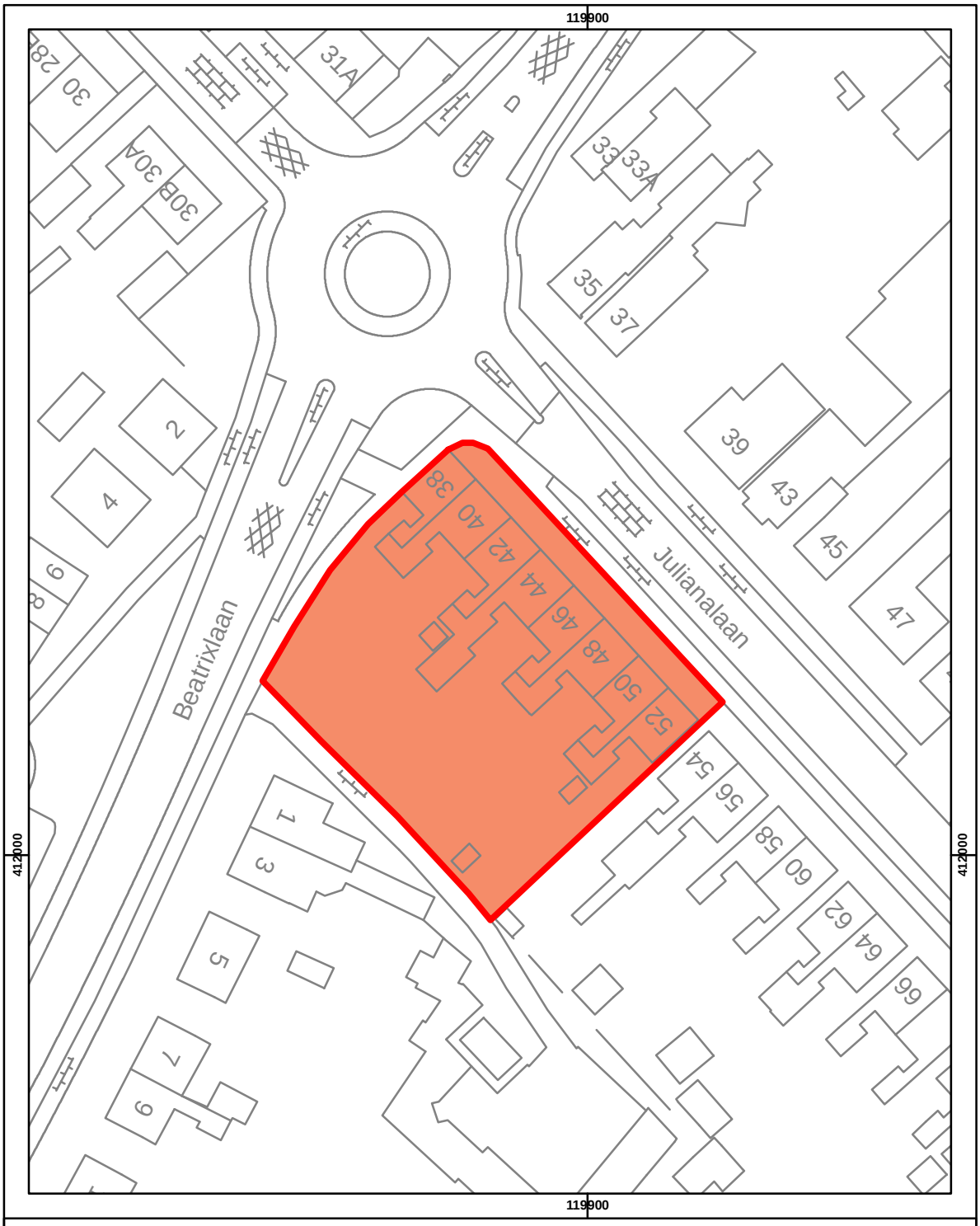

I Julianalaan / Beatrixlaan te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 4 8 12 16 20 m

hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal
100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. bouwdossier- en karterend booronderzoek noodzakelijk

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

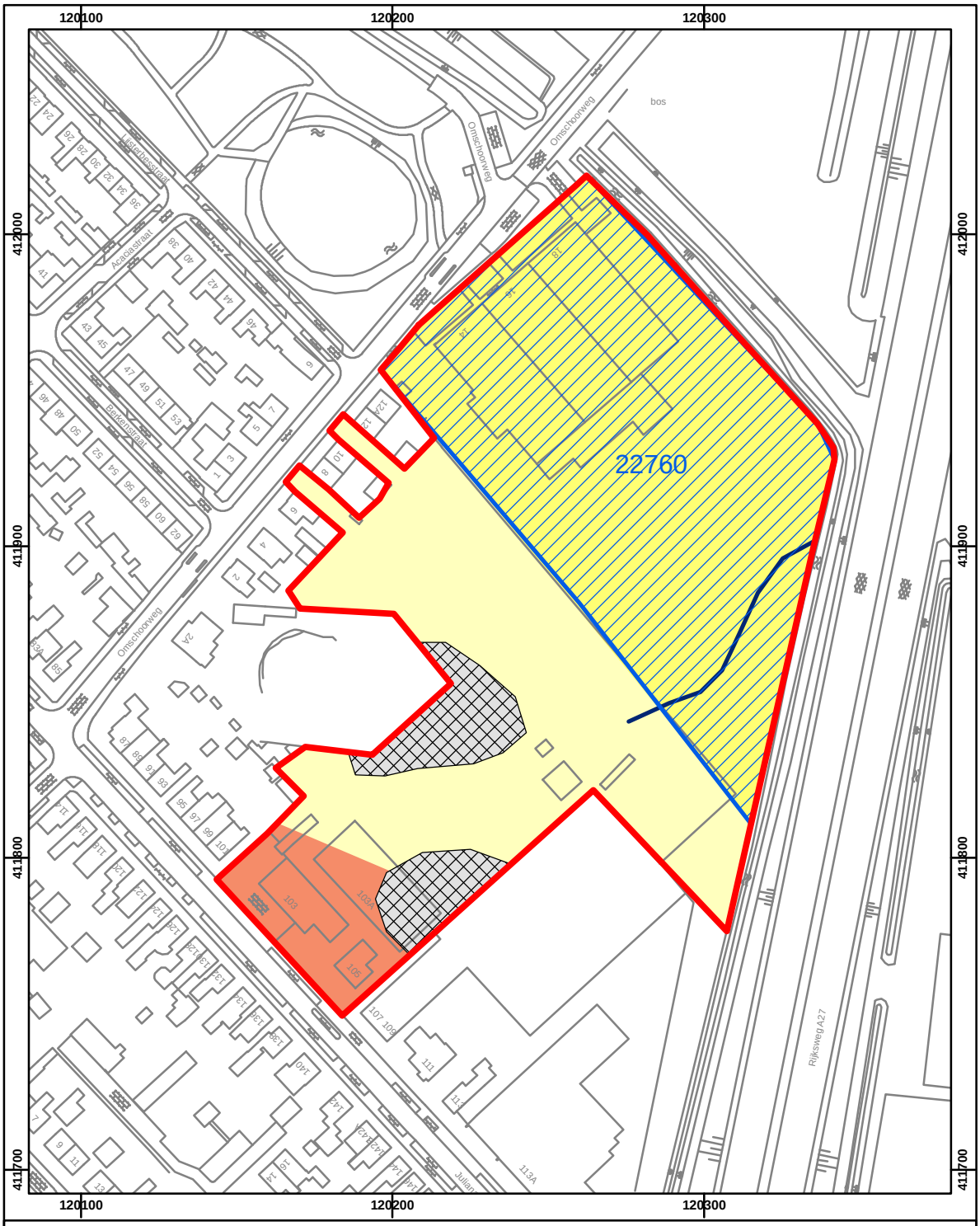

II Omschoorweg te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 8 16 24 32 40 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. bouwdossier- en karterend booronderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte minimaal 2500 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. verkennend booronderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Reeds onderzocht d.m.v. verkennend booronderzoek, intacte bodem onder getijdenafzettingen, karterend booronderzoek noodzakelijk

BAAC

plangebied

verstoord door kolkgat, geen vervolg onderzoek

topografische ondergrond

voormalige kreek

onderzoeksmelding

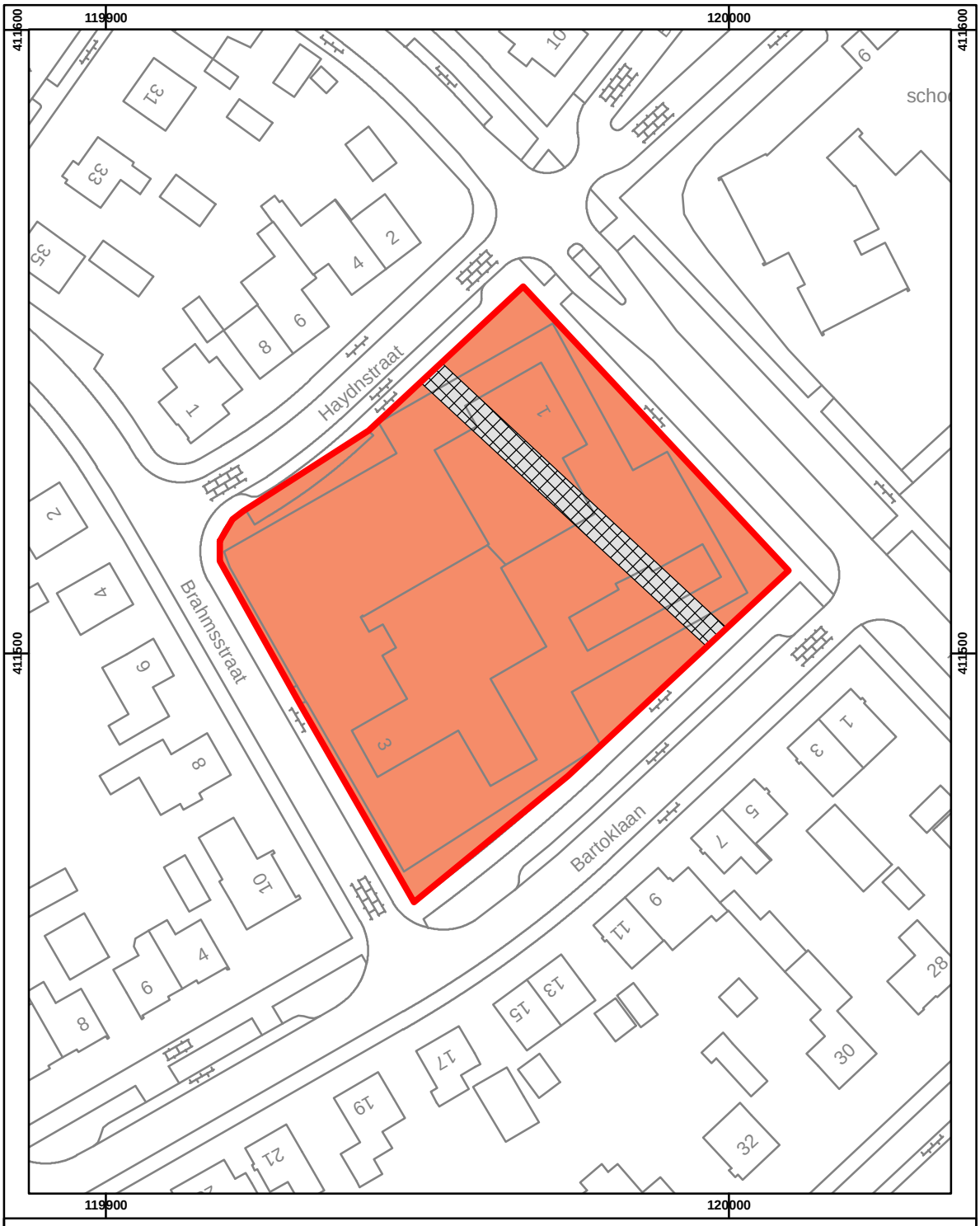

III Brahmsstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 5 10 15 20 25 m

hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. bouwdossier- en karterend booronderzoek noodzakelijk

verstoord door wetering, geen vervolg onderzoek

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

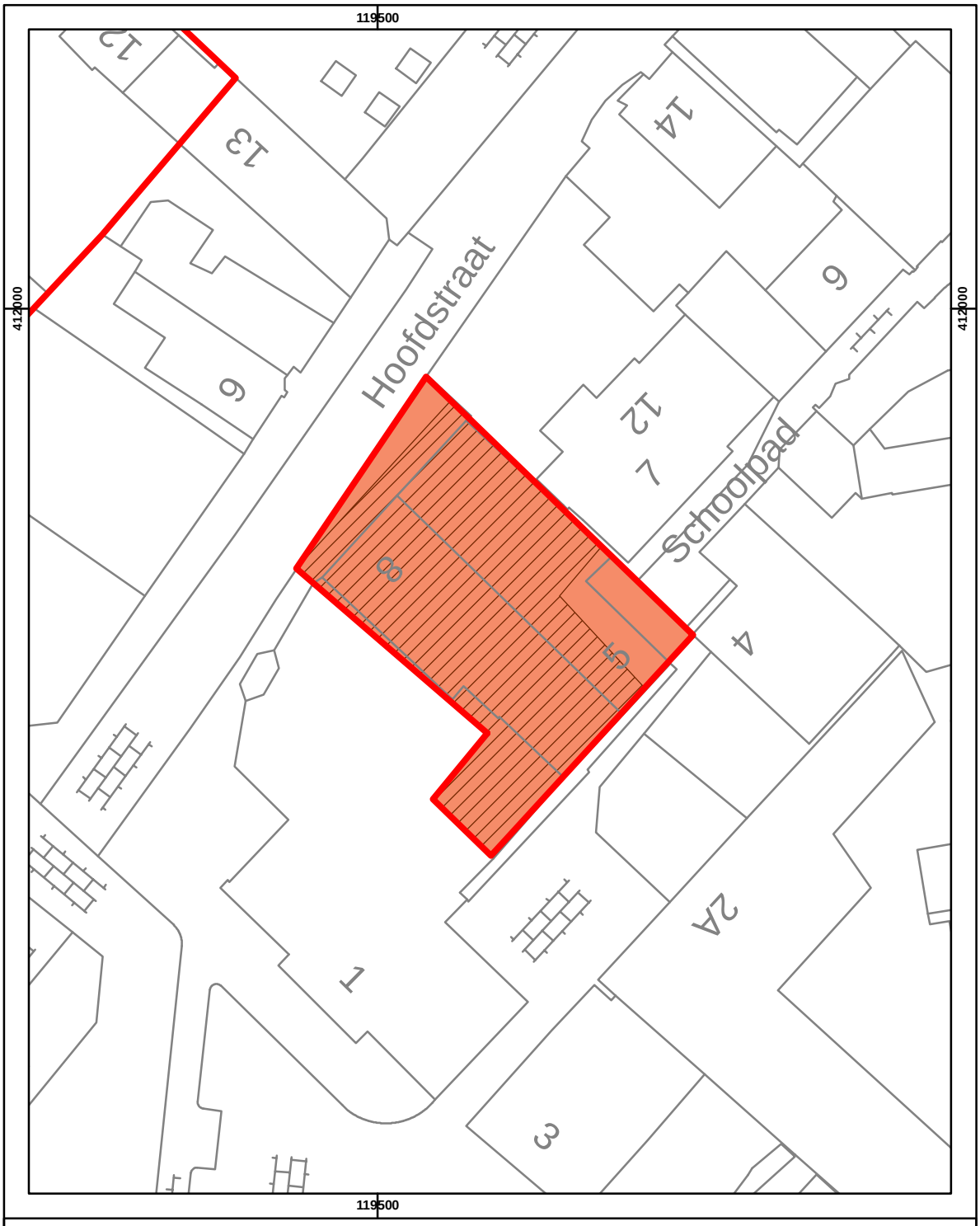

IV Hoofdstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 3 6 9 12 15 m

hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief-, bouwdossier- en proefsleuven onderzoek noodzakelijk

bebouwing 1832

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

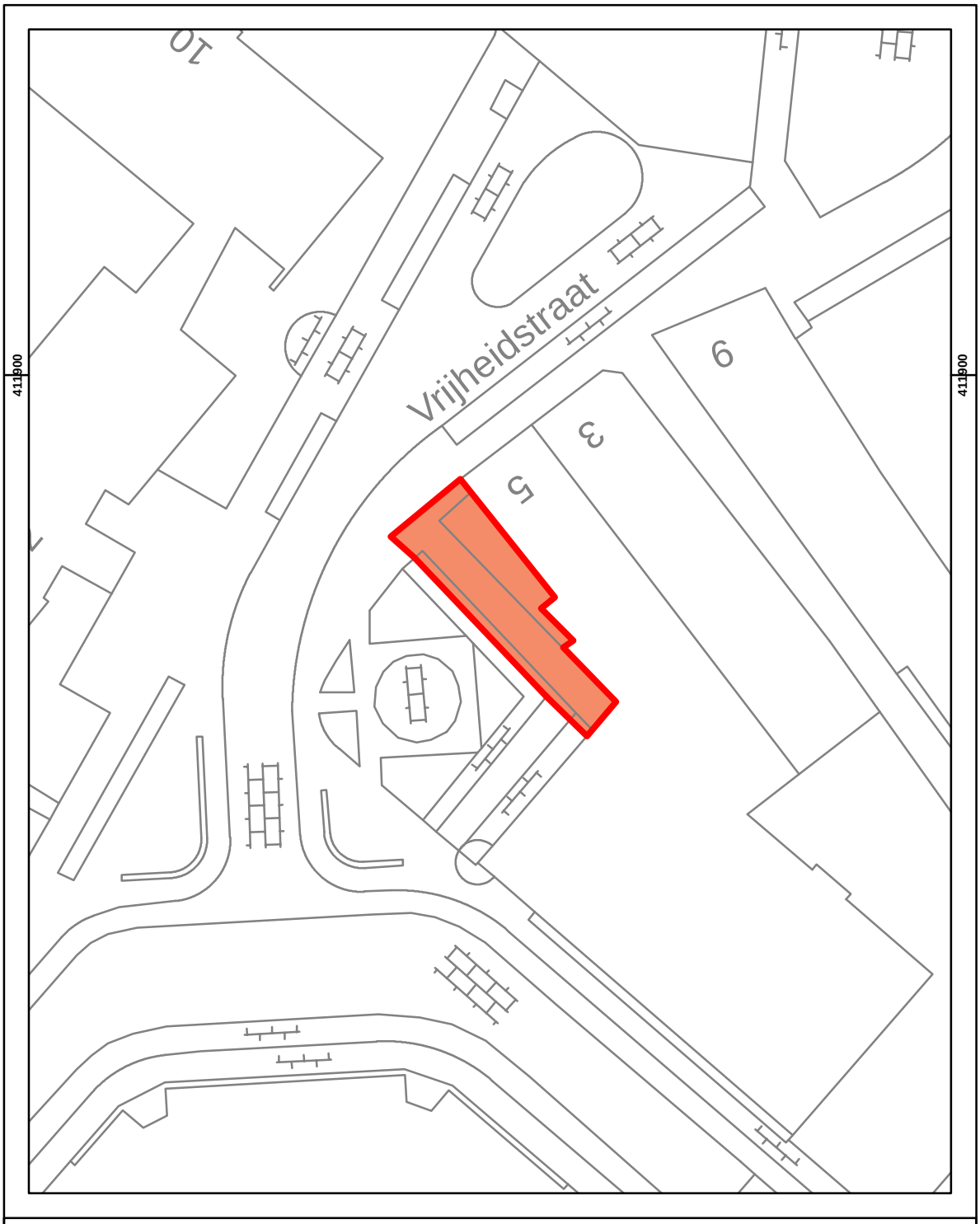

V Vrijheidstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 3 6 9 12 15 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. karterend booronderzoek noodzakelijk

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

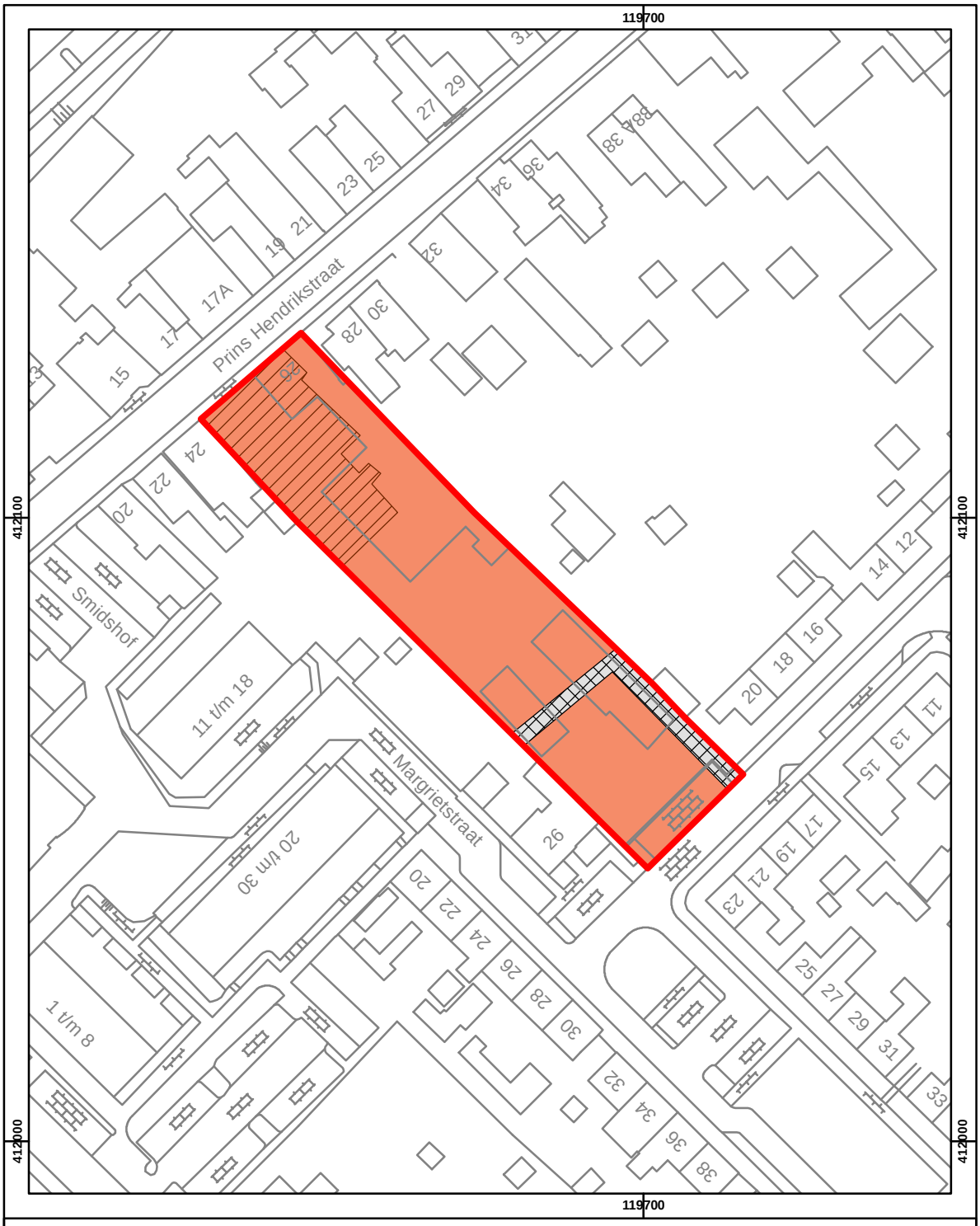

VI Prins Hendrikstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 7 14 21 28 35 m

hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief, bouwdossier en proefsleuven onderzoek noodzakelijk

topografische ondergrond

bebouwing 1832

plangebied

verstoord door wetering, geen vervolg onderzoek

BAAC

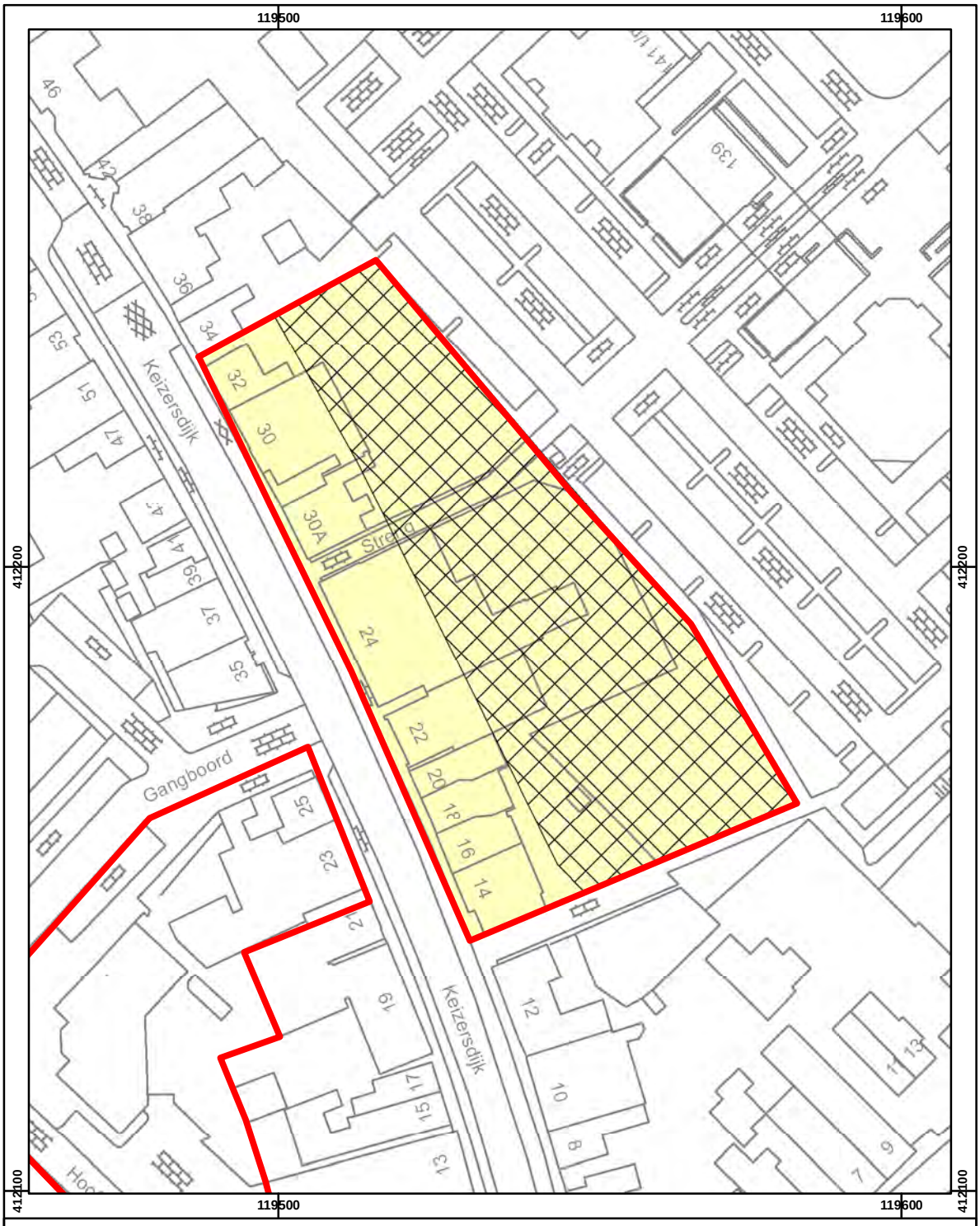

VII Centrumplan Keizersdijk te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 8 16 24 32 40 m

lage archeologische verwachting

Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. een verkennend booronderzoek noodzakelijk

vergraven, verstoringsdiepte onbekend, vervolg onderzoek conform arch. verwachting

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

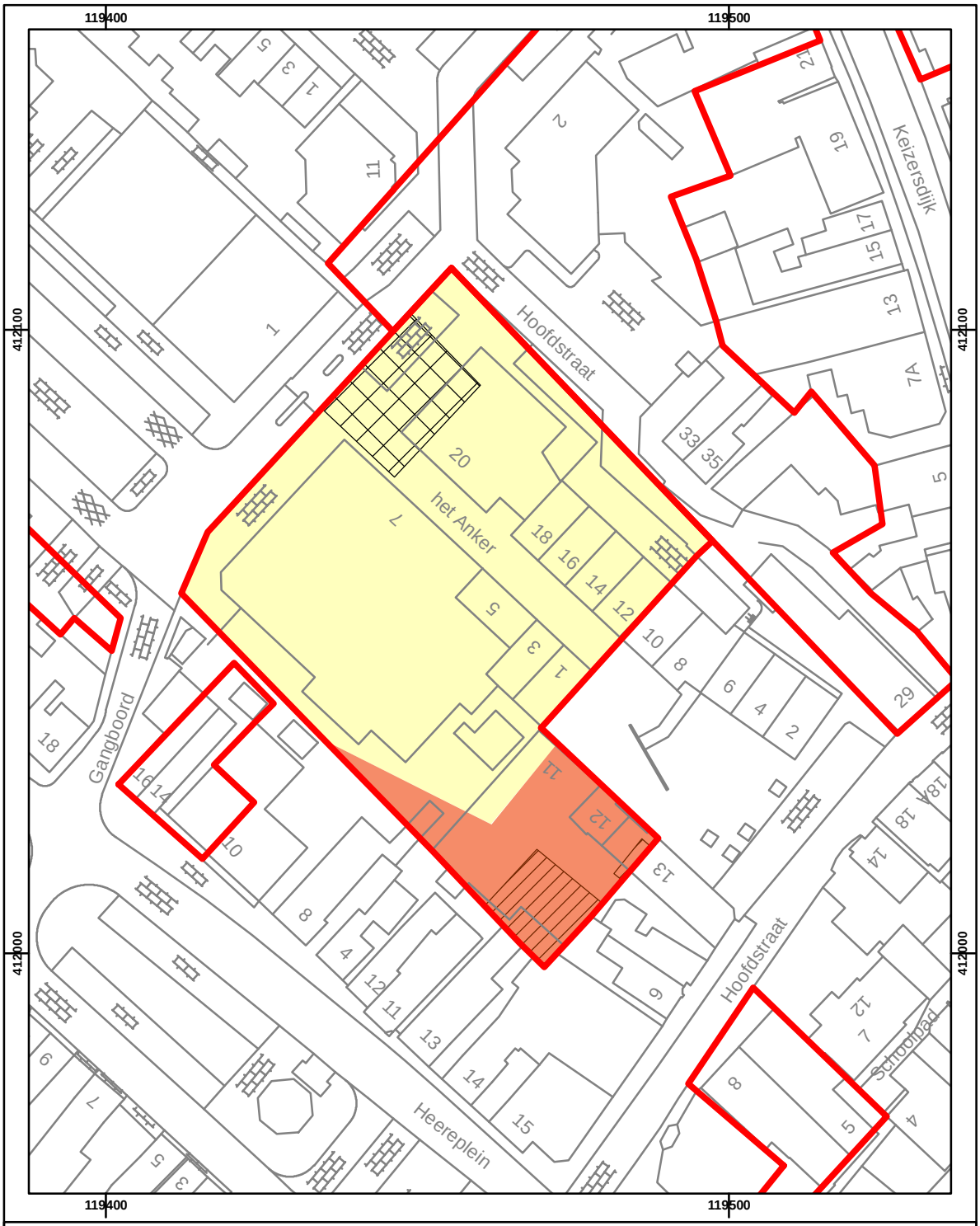

VIII Centrumplan Het Anker te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 8 16 24 32 40 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal
100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief-, bouwdossier- en proefsleuven onderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal
2500 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. bouwdossier onderzoek en archeologische begeleiding noodzakelijk

vergraven, verstoringsdiepte onbekend, vervolg onderzoek conform arch. verwachting

bebouwing 1832

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

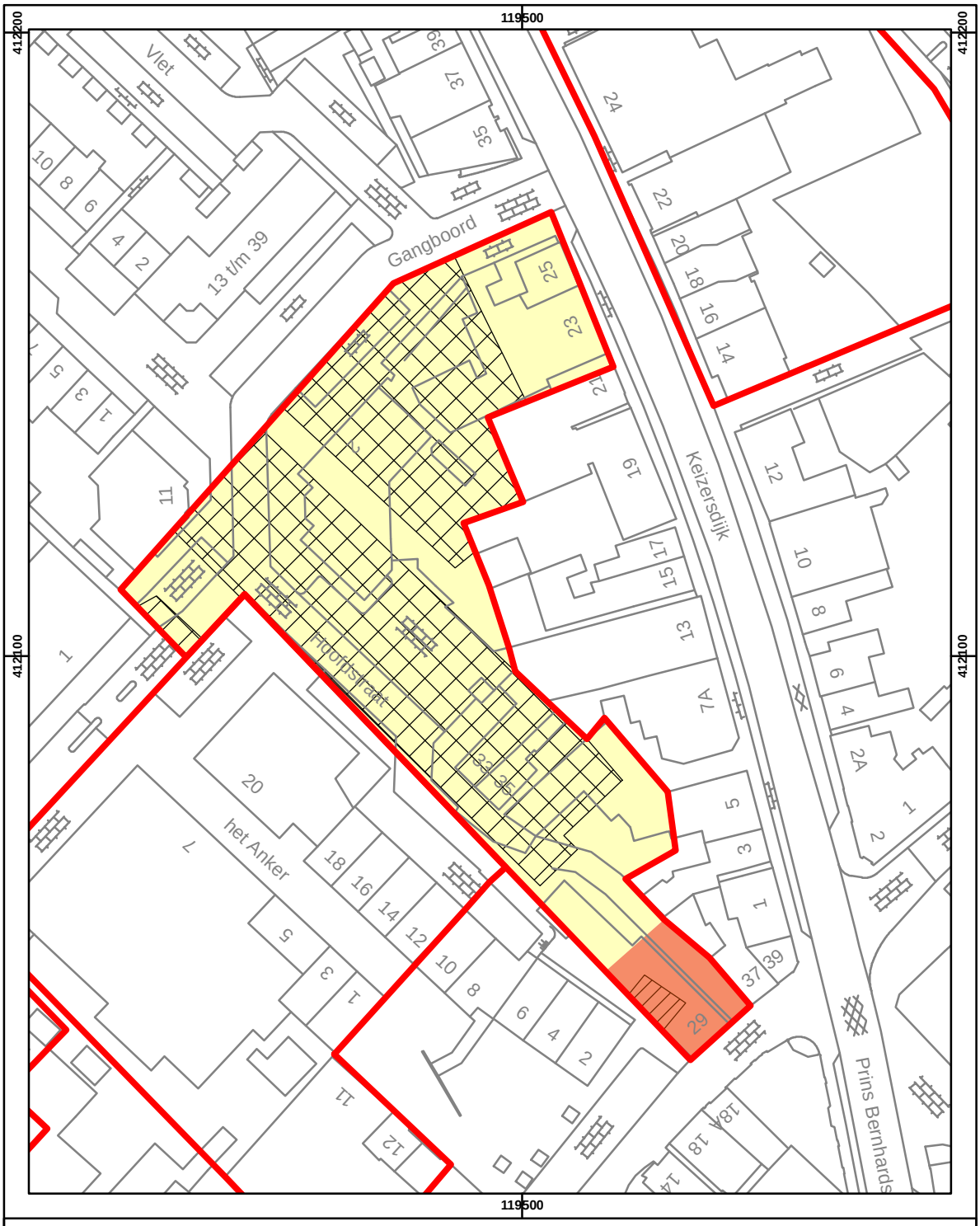

IX Centrumplan Gangboord / Hoofdstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 5 10 15 20 25 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal
100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief-, bouwdossier- en proefsleuven onderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal
2500 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. verkennend booronderzoek noodzakelijk

vergraven, verstoringsdiepte onbekend, vervolg onderzoek conform arch. verwachting

bebouwing 1832

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

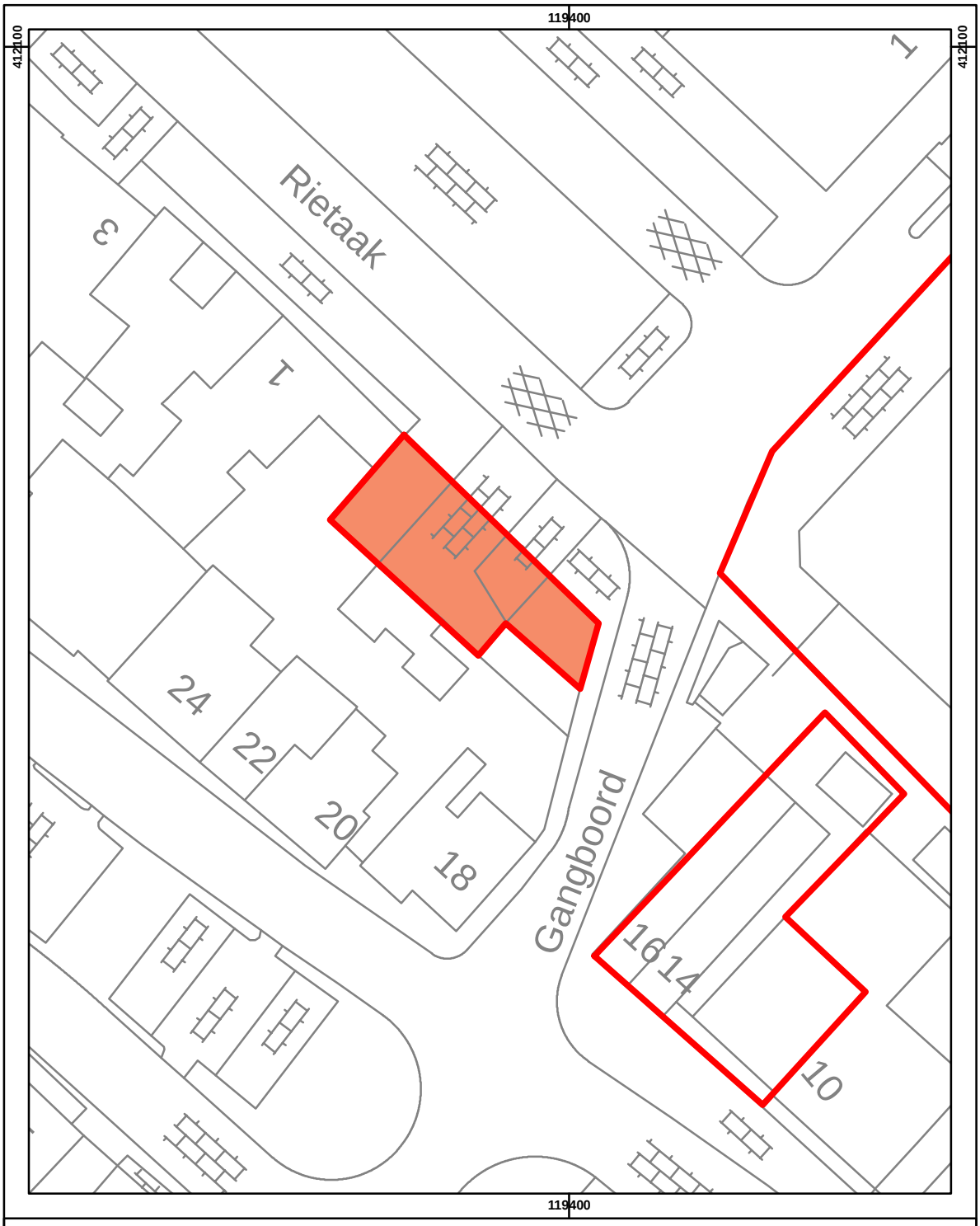

X Centrumplan Haven te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 3 6 9 12 15 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief- en karterend booronderzoek noodzakelijk

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

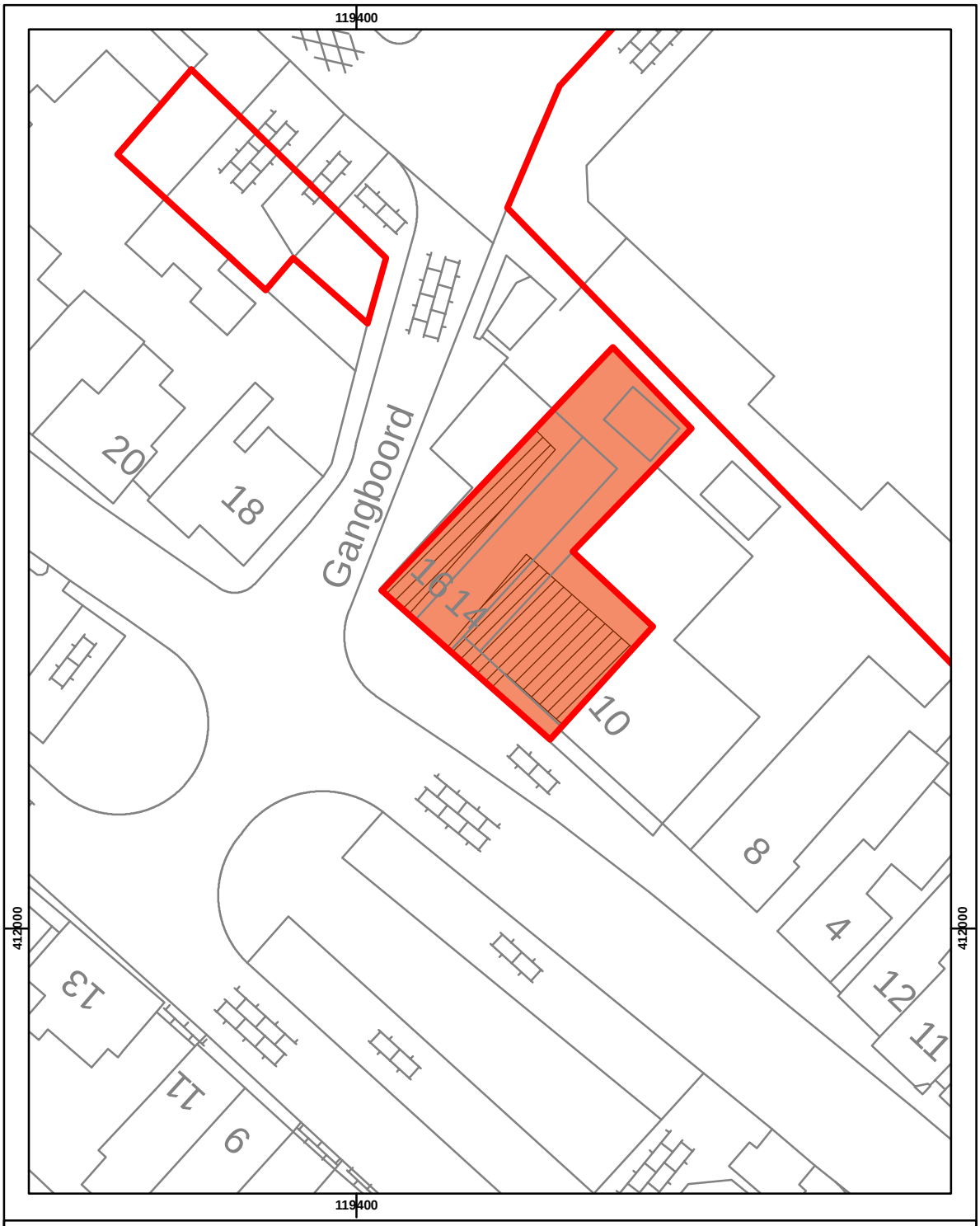

XI Centrumplan Haven te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 3 6 9 12 15 m

hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief-, bouwdossier- en proefsleuven onderzoek noodzakelijk

bebouwing 1832

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

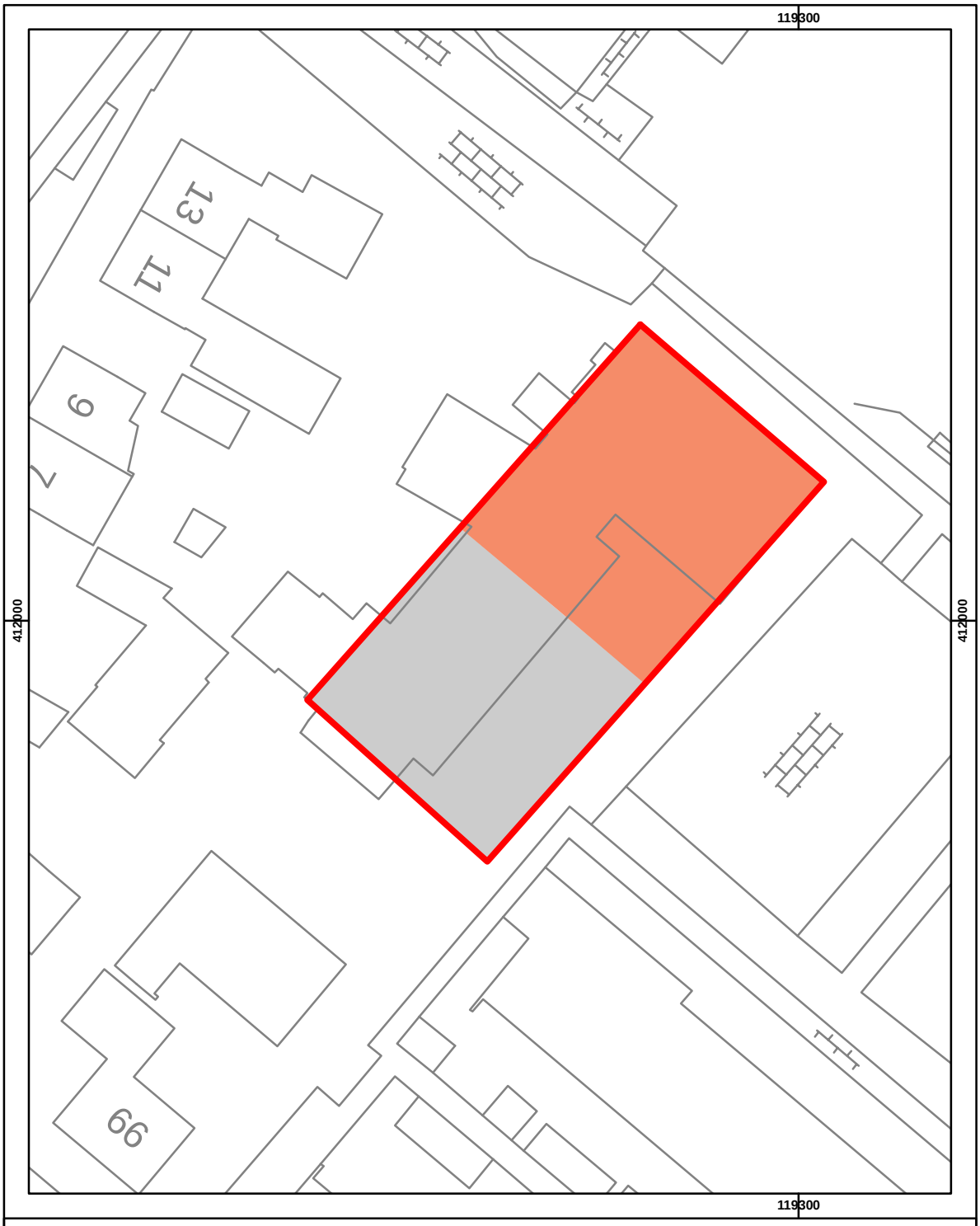

XII Rembrandtlaan te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 2 4 6 8 10 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte minimaal 100 m² is archeologisch onderzoek d.m.v. archief-, bouwdossier en proefsleuvenonderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Vervolgonderzoek niet noodzakelijk i.v.m. geringe oppervlakte

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

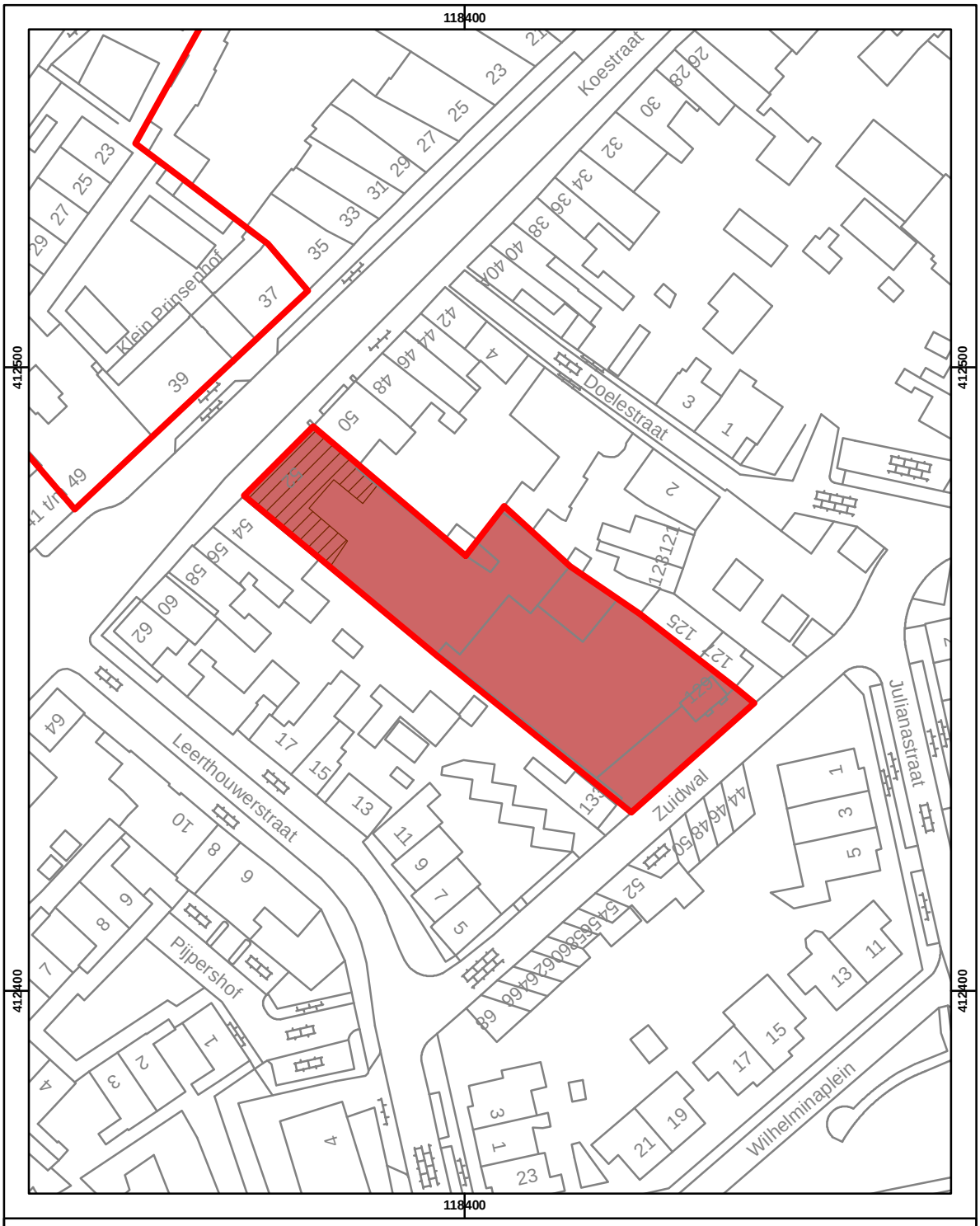

XIII Koestraat te Geertruidenberg

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 4 8 12 16 20 m

zeer hoge archeologische verwachting

Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m²
is archeologisch onderzoek d.m.v archief-, bouwdossier- en proefsleuvenonderzoek noodzakelijk

bebouwing 1832

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

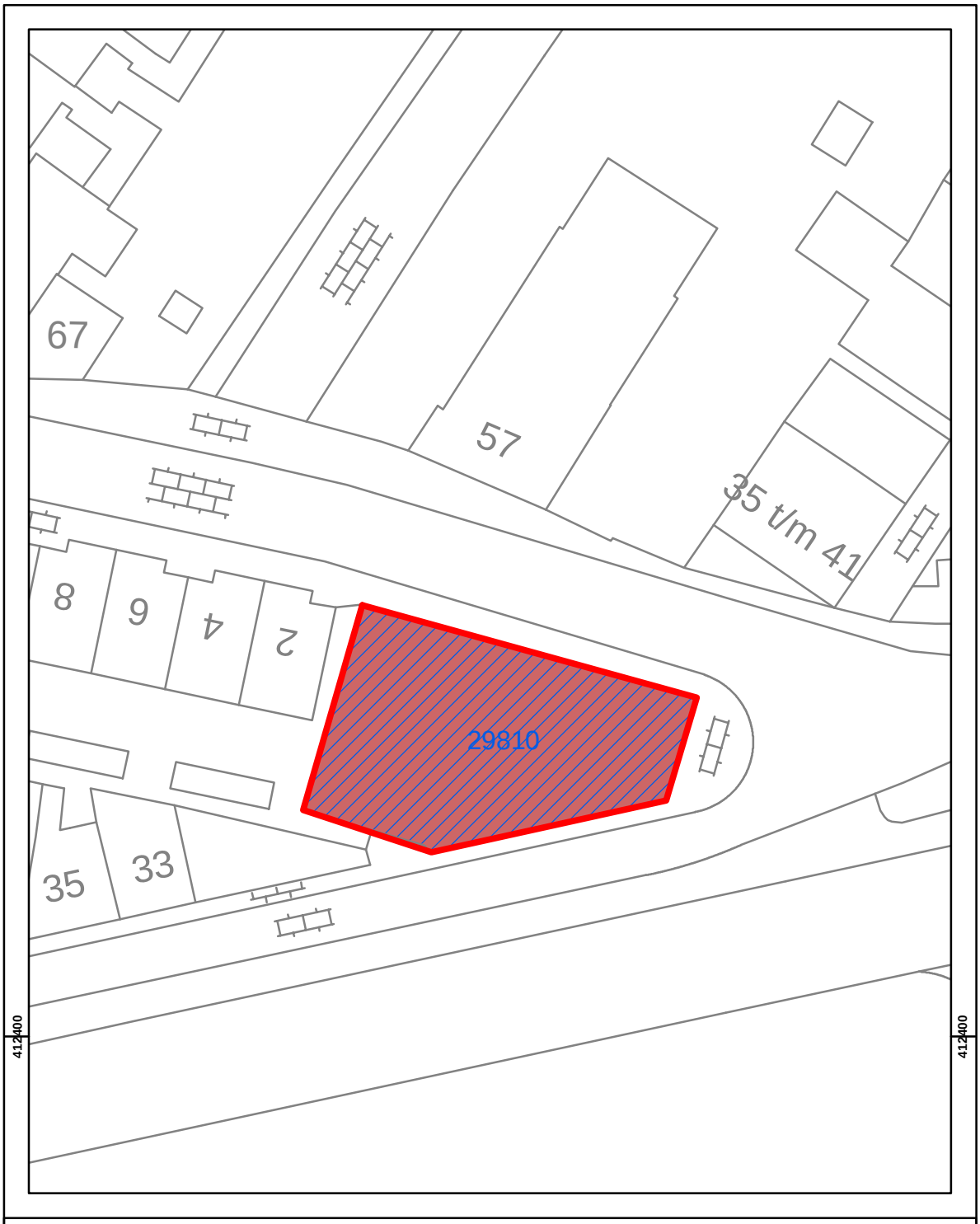

XIV Stationsweg te Geertruidenberg

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 2 4 6 8 10 m

zeer hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m²
is archeologisch onderzoek noodzakelijk, conform selectiebesluit
sloop tot aan maaiveld gevolgd door archeologische begeleiding

plangebied

topografische ondergrond

onderzoeksmelding

BAAC

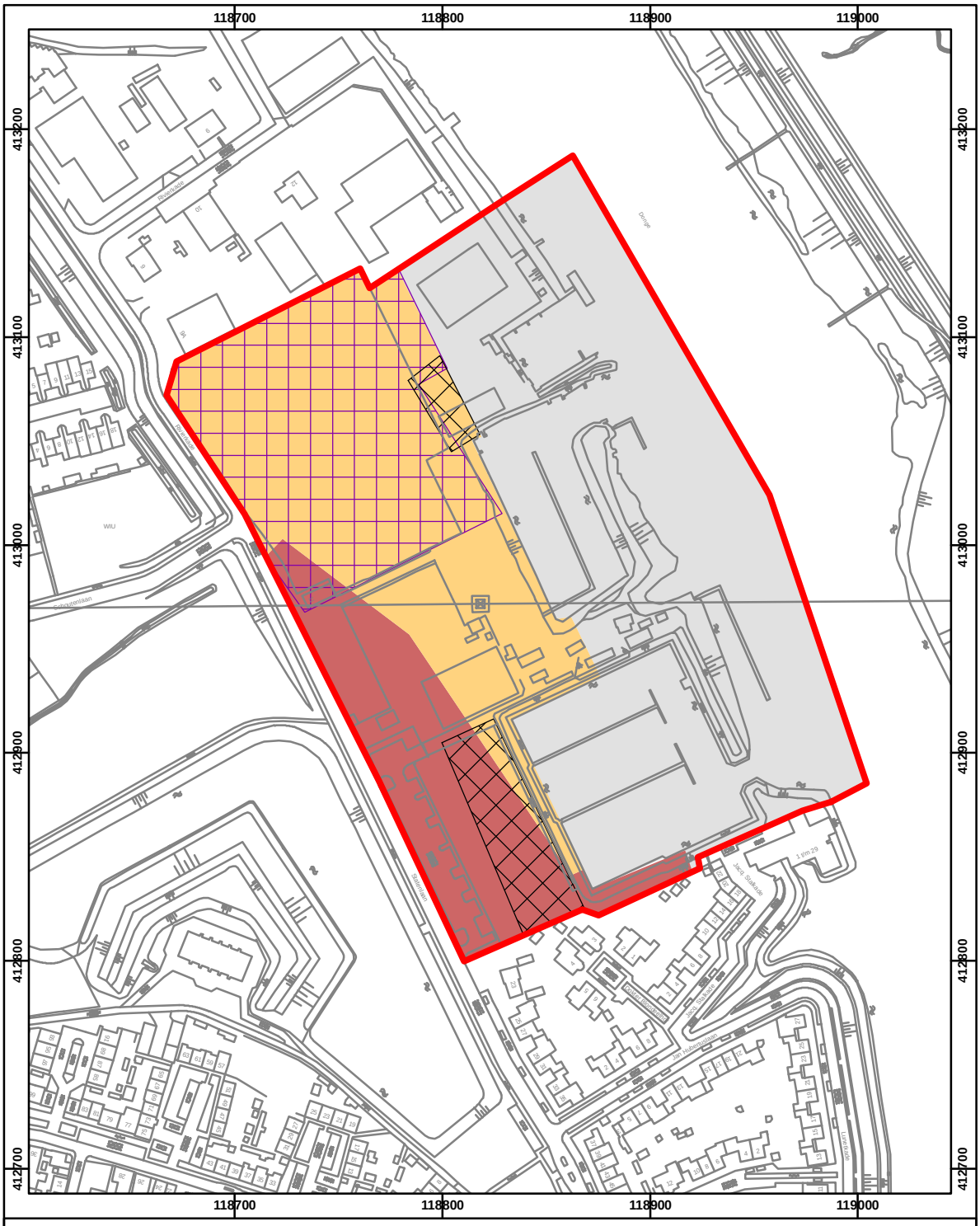

XV Haven te Geertruidenberg

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 10 20 40 60 80 Meters

zeer hoge archeologische verwachting:

Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m²
is archeologisch onderzoek, in eerste instantie d.m.v. verkennend booronderzoek, noodzakelijk

middelhoge archeologische verwachting

Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m²
is archeologisch onderzoek, in eerste instantie d.m.v. verkennend booronderzoek, noodzakelijk

lage archeologische verwachting

In verband met diepe verstoring van de bodem geen vervolgonderzoek noodzakelijk

vergraven, verstoringsdiepte onbekend, vervolgonderzoek conform arch. verwachting

opgehoogd

plangebied

topografische ondergrond

BAAC

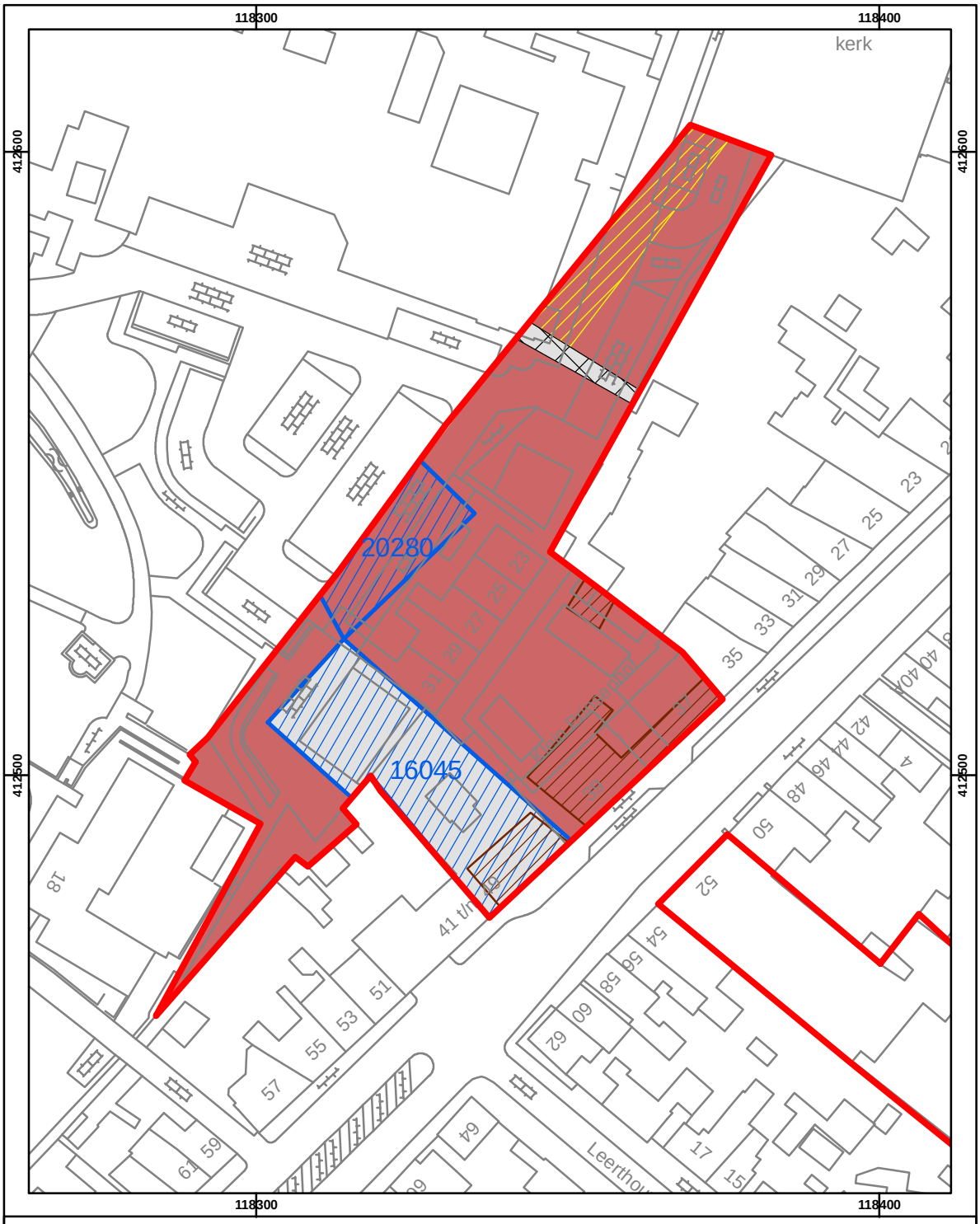

XVI De Riethorst te Geertruidenberg

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 4 8 12 16 20 m

zeer hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 30 cm en met een oppervlakte van minimaal 30 m²
is archeologisch onderzoek d.m.v archief-, bouwdossier- en proefsleuvenonderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
De aanwezige archeologische resten zijn reeds opgegraven

plangebied

topografische ondergrond

verstoord door wetering, geen vervolg onderzoek

onderzoeksmelding

perceel van kerk in 1832

bebouwing 1832

BAAC

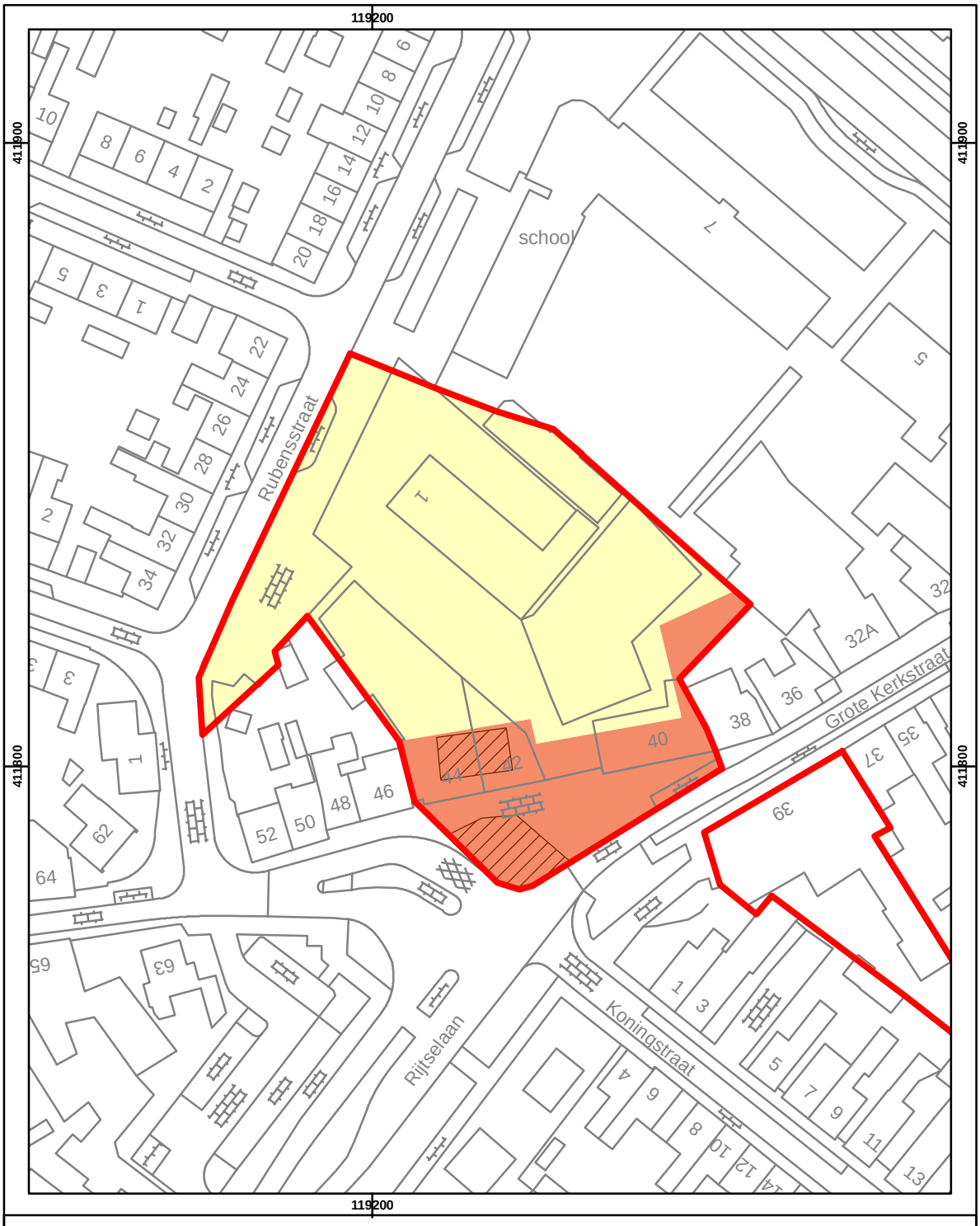

XVII Grote Kerkstraat / Rubensstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 4 8 12 16 20 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m²
is archeologisch onderzoek d.m.v archief-, bouwdossier- en karterend booronderzoek noodzakelijk

lage archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 60 cm en met een oppervlakte van minimaal 2500 m²
is archeologisch onderzoek d.m.v bouwdossier- en verkennend booronderzoek noodzakelijk

plangebied

topografische ondergrond

bebouwing 1832

BAAC

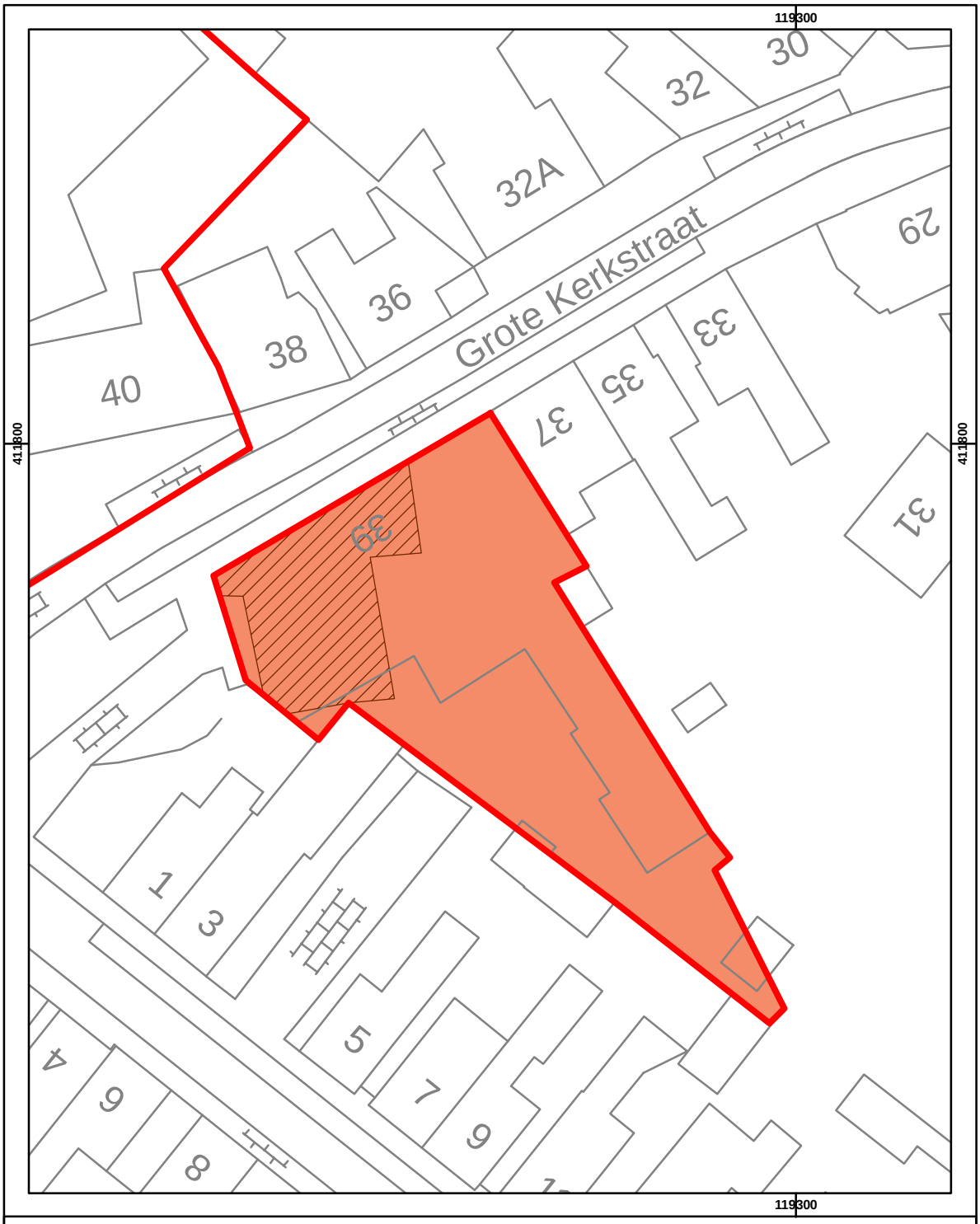

XVIII Grote Kerkstraat te Raamsdonksveer

verwachtings- en aanbevelingskaart

N

0 2,5 5 7,5 10 12,5 m

hoge archeologische verwachting:
Bij ingrepen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte van minimaal 100 m²
is archeologisch onderzoek d.m.v archief-, bouwdossier- en karterend booronderzoek noodzakelijk

plangebied

topografische ondergrond

bebouwing 1832

BAAC